AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Averof'un Demeci

FİATI: 1 LİRA

1962 BÜYÜK PURO-FAY MÜSABAKASINA

mutlaka katılınız

1 TALİHLİYE *Bedava*

1962 model, yepyeni bir

RAMBLER

AİLE ARABASI

RAMBLER 62, halen Amerikada en çok aranan ve en çok satılan arabalardandır. En küçük arabalardan daha ekonomiktir (4 şişe ile 210 km.) Puro Fabrikasının hediyesi Rambler 62'yi, İstanbul, Levent, Büyükdere Cad., Puro Tuvalet Sabunu ve Fay Temizleme Tozu Fabrikalarında bizzat görebilirsiniz

MÜSABAKAYA İŞTİRAK ÇOK KOLAYDIR:

3 adet Puro Tuvalet Sabunu ambalâjı ile birlikte 3 adet yuvarlak Fay Temizleme Tozu üst kapağı biriktiriniz. Bunları bir zarfa koyup zarfın arkasına açık adresinizi yazarak P. K. 372 İstanbul adresine en geç 25 Haziran akşamına kadar postalayınız

MÜHİM:

a) Mektuplarınızı katiyen taahhütlü göndermeyiniz (pratik güçlükler oluyor)

b) Zarfların üstüne P. K. 372 — İstanbul'dan başka birşey yazmayınız (Puro Fabrikası v. s. gibi)

PURO - FAY MÜSABAKASI TALİHLİLERİ 1 TEMMUZDA BELLİ OLACAK:

Müsabakaya iştirak edenler arasında Noter huzurunda yapılacak kur'a sonunda 1 talihli RAMBLER AİLE ARABASINI, 100 talihli bir düzine Puro, 100 talihli 1 düzine Fay, 100 talihli 1 kutu Arı Bisküisi kazanacaktır.

terkibinde bol köpüklü deterjan bulunan FAY TEMİZLEME TOZU, en iyi kalite ve kalitesine kıyasla piyasanın en ucuz temizleme tozudur

Köpüklü - Deterjanlı

fay

Herşeyi Daha İyi Temizler

Terkibinde, krem hassaları bulunan PURO TUVALET SABUNU kalite mükemmeliyeti bakımından piyasada satın alabileceğiniz en âlâ Tuvalet Sabunu ve en müessir güzellik müstahzarıdır.

Bol Köpüklü ve Nefis Kokulu

PURO

Tuvalet Sabunları % de 100 saftır

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl : 8, Cilt : XXIII, Sayı: 405

Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak No: 16
Tel : 11 89 92
P. K. 582 Ankara

İdare:
Rüzgarlı Sokak No: 15
Rüzgarlı Matbaa
Tel: 10 61 96

Başyazar
Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adma imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü,
Mübin TOKER

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

Klişe :
Doğan Klişe

Bu Mecmua Basın Ahlak yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları:
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak : 1.500 TL.
İlan işleri :
Telefon : 10 61 96
Dizildiği yer :
Rüzgârlı Matbaa
Basıldığı yer:
Milli Eğitim Basımevi
FİYATI : 1 LİRA
Basıldığı tarih : 1-4-1932

Kapak Resmimiz

Niyazi Akı

İstanbul valisi

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucular.

Yunan gazetelerinde M. Tokerin Başbakan Karamanlis ile resmi

İçinde yaşadığımız asır, hiç şüphesiz sürat asrıdır. "İnsanoğlu, kuş misali" sözünün bundan uzun yıllar önce nasıl söylenmiş olduğuna şaşmamak imkânı yoktur. Zira insanoğlu, aslında, gerçek manasıyla uçmaya başladıktan sonra bu vasfı kazanmıştır. Şimdi, en uzak diyarlardan kalkılıyor, kısalmış mesafeler en çok yirmidört saat içinde katedilerek başka memleketler, başka insanlar görülüyor, onlara ait her şey öğreniliyor ve dönülüyor. Nerede kaldı, "komşu kanısı" bölgeler...

Geçen hafta ile bu hafta arasında Başyazarımız Metin Toker Yunanistana gitti ve geldi. Bu, içinde yaşadığımız asrın sıfatına layık bir iİnceleme gezisi oldu. Metin Toker Atinada Yunan Başbakanı Karamanlis tarafından kabul edildi, Dışişleri Bakanı Averof, Koordinasyon Bakanı Papaliguras, Başbakanın Ekonomi Müşaviri Gustis, Yunan Bankası Genel Müdürü Prof. Zolotas, Muhalefet Lideri Papandreu, Venizelos, Markezinis, Yunanistanın eski Ankara Büyük Elçisi ve memleketinin en değerli iktisatçılarından -aynı zamanda en büyük beş zengininden biri- Pesmazoğlu ile görüştü, gazetecilerle temas etti. Bu arada, Türkiye Büyük Elçiliğinde hazırlanımş notlar üzerinde çalıştı, Büyük Elçi Adnan Kural ve arkadaşları kendisine çok kıymetli yardımlarda bulundular. Metin Tokere Yunan Bankasında, son derece güzel hazırlanmış bir projeksiyon seansında memleketin son on senede kaydettiği ekonomik gelişme hakkında bilgi verildi. Yunan radyosu ve Yunan gazeteleri bu ziyaretten uzun uzun bahsettiler, fotoğraflar yayınladılar.

Metin Toker, tanımaya çalıştığı Yunanistanı bugünkü durumuyla sizlere önümüzdeki sayıda anlatacaktır. Bizim için kıymetli bir misal teşkil eden bu memleketin hali, hiç şüphesiz Türkiyede herkes tarafından hem büyük bir alâka, hem de dikkatle okunacaktır.

Gelecek hafta görülecektir ki, buna "ibret" kelimesini de eklemek fazla olmayacaktır.

Saygılarımızla
AKİS

Cilt : XXIII, Sayı : 405

AKİS
HAFTALİK AKTÜALİTE MECMUASI

2 NİSAN 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

Cemil Sait Barlas
Evvelki gün

Millet

Eski hamamda eski tellaklar

"Bir zamanlar bu memlekette C. H. P. li Bakanlar vardı. Tek parti devrinde yaşanılıyordu veya tek parti devrinin âdetleri politika hayatımıza hâkimdi. Bu Bakanlar kendilerine her şeyi caiz sayıyorlardı. Düşününüz, Bakan bu! Onun astığı astık, kestiği kestik olmayacaktır da kimin olacaktır? İdare etsinler diye kendilerine emanet edilmiş devlet dairelerine hükmederler, keyfi tasarruflarda bulunurlar, en hususi maksatlarla kararlar alırlar, menfaatlerini ya da kaprislerini tatmin için her yolu mubah sayarlardı. Nenin halkın hoşuna gittiğini hiç düşünmezler, nenin antipatik göründüğünü kaale almazlardı. Makamları sanki bir kutsal makamdı ve kendileri birer derebeydi. Çok müsamahalı şefin en sonda, gene bir hususi sebeple kızıp kendilerini kollarından tutarak atmasına kadar bunlar kırmızı plâkalı arabalarına kurulmuş cakayı satarlar da satarlardı.

Sonra onların yerine, onları tenkit ederek D. P. 11 Bakanlar geldi. Halkın arasından çıkmışlardı. Durumu biliyorlar, umumi efkârın nabzının nasıl attığını görüyorlardı. Bakan olmanın politika adamlarına akla estiği gibi hareket etmek serbestliği vermediğini söylüyorlardı, gazetecileri yatak odalarına kadar girmeye çağırıyorlar, siyasette dürüstlüğün, asaletin, göz tokluğunun ve kurumlanmamanın faziletini övüyorlardı. Bir takım prensiplerle o mevkilere geçmişlerdi. Kolhıklarını sadece bu fakir, zavallı, talihsiz milleti» dertlerine çare bulmak için işgal ediyorlardı. Kanun ve nizam, kütlelerin ruh haleti başlıca puzulaları olacaktı.

D. P. li Bakanlar, pek az istisnasıyla hep kankırmızı çıktılar. Güzel sözler daha baştan unutuldu. Bakanlıklar, çok geçmeden birer imparatorluk gözüyle görülmeye başlandı. Sanki eskileri tenkit edenler, onların sevimsizlik sebeplerini görüp ona göre davranma kararı verenler kendileri değildi. Ödeneklerini son kuruşuna kadar almaya başladılar. Kırmızı plâkalı otomobiller, vizon kürklü hanımefendilerin ayak hizmetine tahsis edildi. Metresler protokole girdiler. Devlet işlerinde fütur ve çekingenlik kalmadı. Kayırma suretiyle, parti mülahazasıyla ve şahsi sebeplerden o verinden oynatıldı, o oraya, şu şuraya

Fethi Çelikbaş
...ve *Bugün*

Halil Özyörük
Dün

tayin edildi. Nihayet kapıları, taraftarlar önünde açıldı. O kadar ki, en İyi iş takipçileri bilhassa İstanbuldan özel surette getirilen güzel hanımlar oldular. Devlet teşkilâtının her kademesinde, Bakanın iki dudağı arasından çıkan, çıkacak sözü endişeyle bekleyen ve sadece idari kombinezonlara girişen bir takım kimseler türediler, İş güç bırakıldı ve Vatan Cephesi ocakları kurulmaya başlandı. Bu duruma isyan edenlerden, sıra sıra kahramanlar yetiştirildi. Bakanların bir korkusu vardı: Şeflerinin bir gazap anına gelip kendilerini kapı dışarı bırakması!

Bugün Türkiyemizi C. H. P. li ve A. P. li Bakanlarımız idare ediyorlar

C. H. P.

Seyahat dönüşü

Bitirdiğimiz hafta içinde Ankarada, uzun zamandan beri beklenen bir hâdise nihayet patlak verdi ve en yüksek idarecisinden dümen neferine, bütün C. H. P. liler birden feveran ettiler. "Birden" tâbirinin pek yerinde Olup olmadığı tartışılabilir. Zira is-

Haftanın İçinden

İsmet Paşa ve Siyaset Hayatımız

Metin TOKER

"Başbakan İnönünün, Partisinin Meclisinde C.H.P. Genel Başkam sıfatıyla yaptığı konuşma geniş bir alâka uyandırmış bulunuyor. Bunun, şaşılacak tarafı yoktur. Bir taraftan içinde bulunduğumuz durum, diğer taraftan İsmet Paşanın ve Partisinin siyaset hayatımız bakımından önemi göz önünde tutulursa alâkanın sebebi kolaylıkla ortaya çıkar. İsmet Paşa partili arkadaşlarına ve dolayısıyla bütün vatandaşlarına, herkesin 'aklındaki "Şimdi, iyi. İsmet Paşa var. Ama İsmet Paşadan sonra ne olacak?" sualine ciddi bir cevap aramaları lüzumunu hatırlatmış ve "Ben nihayet, seksen yaşında bir insanım" demiştir.

İnsanlar vardır, kaderleri bir milletin adeta talihini şahışlarında sembolleştirmektedir. İsmet Paşa, hep böyle bir şahsiyet olmuştur. Kendisini sevmek veya sevmemek bugün işin hususi tarafıdır ve his cephesidir. Ama duruma realist bir güzle bakıldığında, bizzat Hükümet Başkanının çaldığı alarm çanına kulak tıkamak imkânı yoktur. Ancak, "İsmet Paşadan sonraki Türkiye" nin akibetinde "İsmet Paşa ile Türkiye"nin ne yapıp ne yapamıyacağının büyük önemi bulunduğu ve bunun en esaslı unsuru teşkil ettiği nasıl gözden kaçabilir?

Türkiyede, yukardan aşağıya doğru bir arzunun neticesi olan Demokrasi böyle bir suale cevap teşkil etsin diye siyaset hayatımıza temel yapılmıştır. Bundan onyedi yıl önce, gene bugünkü neviden bir "hayatî mevki" de bulunan İsmet Paşa siyasi veraseti meselesini ciddiyetle düşünmüş ve hal Çaresini demokratik sistemde bulmuştur. Aslına bakılırsa, bundan onyedi yıl önce sorulan "İsmet Paşadan sonra ne olacak?" sorusunun önemi bugünkü kadar büyük de değildi. Nihayet kurulmuş bir sistem vardı ve veraset ilâmı o sistem içinde alınacaktı. İsmet Paşanın ileriyi görüştüğü, topyekûn o sistemin itibar kaybedeceği ve kendisinden sonra hiç kimsenin, hatta dünyada kuvvet kazanan cereyanlar göz önünde tutulursa bir kaç seneye kadar kendisinin bu sistemi Türk milletine kabul ettirtemeyeceği gerçeğini sezmesi olmuştur. Ancak demokratik usullerin huzur ve sükûn içinde iktidar değişikliklerini sağladığını gören İnönü, bunun en şaşaalı misalini 1950'de bizzat vermiştir. Sadece beş yıl önce, 1945te "İsmet Paşadan sonra Be olacak?" sualini kendi kendilime soran Türk milleti 1950'de yeni idarecilerinin otoritesini ve prestijini, kudretini zerrece münakaşa konusu yapmamış, kendilerine dört elle sarılmıştır. Onların, kendilerini iktidara getiren demokratik rejimi bir yana itip havari rolü oynamaya kalkışmaları, bir takım "Tarihî Misyon Komplekst"ne kapılarak gidici olmamaya heveslenmeleridir ki onyedi yıl sonra aynı İsmet Paşayı aynı "İsmet Paşadan sonra ne olacak?" sorusuna milletiyle birlikte bir cevap arama durumuna düşürmüştür. Bunun, Türkiye bakımından bir hazin tarafı bulunduğunu inkâr imkânı yoktur.

Türkiye için ideal, İsmet Paşanın Başbakan olarak memleketi önümüzdeki şu bir kaç yıl içinde, saplandığı bataklıktan çekip çıkarmasıdır. Bundan sonra İsmet Paşa, demokratik sistemin işleyişini -onun teminatı olmak vasfını da muhafaza ederek- İktidarda bulunmayarak, ama Parlamentonun içinden takip etmelidir. O safhayı takiben İsmet Paşaya düşen görev, bilfiil politikanın dışında, köşesinden memleket hayatına nezaret etmektir. Rejim bakımından bu üç safha atlatılmaksızın Demokrasinin Türkiyede sağlara bir temel teşkil etmesi kolay olmayacaktır. İsmet Paşanın onyedi yıl önce olduğu gibi 62 değil, bugün tam 79 yaşında olmasıdır ki en iyimser hesaplarla beş altı yıl isteyen böyle bir ameliyeyi kolay halden çıkarmaktadır. Kaldı ki, ilk elde memleketin saplandığı bataklıktan çekilip çıkarılması ekonomik ve sosyal meselelerin derinine cesaretle ve meharetle inilebilmesine bağlıdır. Bu yapılmadıkça, belki sistemin ön cephesi İsmet Paşa siyasi hayattayken ayakta kalabilecektir. Ama, hiç kimce zerrece şüphe etmesin, İsmet Paşanın çekilmesiyle birlikte harap bina, ön cephesi de dahil olmak üzere bir anda çöküverecektir. Türkiyenin büyük suali, "İsmet Paşadan sonra ne olacak?" tan ziyade, şimdi, "İsmet Paşa ile ne olacak ?"tır. Bu sualin bulacağı cevapta ise, en büyük rolü bizzat İsmet İnönü oynayacaktır. İsmet Paşa İktidarının o sahada bugüne kadarki tutumu karşısında istikbal baklanda pembe rüyalar beslemek kolay değildir.

İsmet Paşanın, iktidara geldiği andan itibaren rahat bir siyasi ortam bulduğuna elbette ki ileri sürmek imkânı yoktur. Başbakan, her gün bir yeni çeşit güçlükle boğuşmak zorunda kalmıştır. Koalisyonun kurulmasından işlemesine ve değişik cereyanların hayırlı istikametlerde toplanmasına bin tane dert, İsmet Paşanın en kıymetli vakitlerini almış, sadece büyük meseleler üzerine eğilmesi gereken bu baş bir takım politika kombinezonlarıyla uğraşmış, hisleri yatıştırmaya çalışmış, çatışmaları mümkün nisbetinde önlemiştir. Bunların lüzumunu hiç kimse münakaşa edemez. Nihayet bir rejim, muallakta duramaz. İsmet Paşa önce, demokratik sisteme bir temel aramış ve bunu Parlamentoda bulmaktan başka çare görmemiştir. Talihsizlik şuradadır: Bu en mükemmel şekilde yapılsa da asıl meseleleri ele almak imkânı bulunamasa, üç bir şey yapılmamış olacaktır.

Vaktimiz az. Derdimiz ise çok. Bir belirli çemberin içkide, etrafları politakacılarla çevrili yaşayanlar farkında mıdırlar değil mi bilinmez, millet bambaşka ufukların iştiyakı içindedir. İsmet Paşa çemberin içinde ne derece şanssız ise, çemberin dışında o derece şanslıdır ama fikir yapısı, alışkanlıkları ve flormasyonu, doğmatizme biraz fazla yer veren formalist tabiatı bunu görmesini kolaylaştırmamaktadır. Şu anda Türkiyede hiç kimse, bütün politika zaruretlerini bir kenara itip İsmet Paşa derecesinde serbest şekilde, rahatlıkla, demokratik usullerle işe sarılma imkânına sahip değildir. Dünyanın en iyi vazocusuna sahibiz, kollarını sıvayıp yepyeni, sapsağlam bir vazo yapacak yerde bir eski ve kırık vazoyu yapıştırmaya çalışıyor. Vazoyu yapıştırmaya şüphesiz muvaffak olacak? Ama sonra?

Türkiyenin gerçek dramı, işte budur!

yan, C.H.P. lilerin Meclis tatilinden faydalanarak giriştikleri yurt gezisinin bir tabii neticesi oldu. C. H. P. ileri gelenleri, gittikleri her yerde teşkilâtlarından sâdece dert, şikâyet ve sızlanma dinlediler. Derdin, şikâyetin ve sızlanmanın sebeb-i hikmeti, Koalisyonun öteki kanadıydı. Dolaştığı bölgenin hemen her köşesinde, Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksalın karşısına bir C. H. P. li çıktı Ve kalbinin bütün samimiyetiyle sordu:

"— Bey, bu A. P. birimle birlikte İktidarda mıdır, yoksa bir muhalefet partisi midir? Nimetler bahis konusu olunca A. P. iktidar partisi gibi davranıyor. Ama yeraltı faaliyetinde, tam bir muhalefet partisi gibi hareket ediyor ve bizi zedelemek için elinden geleni yapıyor. Ya, bu duruna bir son verin, ya da bizi şu Koalisyon âfetinden kurtarın Zira, parti olarak dayanmaya takatimiz kalmadı."

C. H. P. ileri gelenleri, milletvekilleri ve senatörleri içlerini tam bir hafta boyunca döktüler. Bu işe önce Parti Meclisinde başladılar, sonra iki Grup toplantısında meseleleri enine boyuna görüştüler. Buna rağmen, bir neticeye varıldığını söylemek zordur. Gerçek şudur ki, A. P. bir İktidar partisi gibi davranmaya yanaşmadıkça ve A. P. nin en yüksek kademesi tazıya tut, tavşana kaç demek gibi herkesin gördüğü pek basit bir kurnazlığı süratle terketmedikçe Koalisyonun C. H. P. kanadından ciddi çatırdılar beklemek lâzımdır.

Çatardılar C. H. P. den geldi mi, bunun vahim mâna ifade ettiğini ise bilmeyen yoktur.

Bir noktada ittifak

Eski parti "durumun muhakemesi"-ne bitirdiğimiz haftanın başlarında, Karanfil Sokaktaki meşhur Genel Merkezinde başladı. O sabah, Parti Meclisinin toplantısı vardı. Başkanlık makarnana bizzat İsmet İnönü oturduğunda, Meclisin üyeleri ciddi ve önemli işlerin görüşüleceğini anlamakta güçlük çekmediler.

İlk sözü, Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksal aldı. Hareketsizliğinden ve yavaşlığından şikâyet edilen Genel Sekreter uzunca bir yurt gezisinden dönüyordu. Teşkilâtın halini realist, ama son derece acıklı bir dille anlattı. Huzursuzluk her yerde son haddini bulmuştu. Bu insanlar tam on yıl, bütün çileleri çekmişti. M. B. K. idaresi de yer yer kendilerine daha iyi muamele etmiş değildi. Şimdi ise, kendilerini omuzlarında gene bir yükle hissediyorlardı. C. H. P. liler Genel Sekreterlerine, karşı tarafın -yani A. P. nin- seçim öncesi faaliyetine hızla devam etmekte olduğunu haber verdiler. Hele Doğu illerinde vasiyet çok daha az parlaktı. Teşkilât bu haksızlıktan dolayı feveran halindeydi.

O gün ve daha sonra Meclis Grubunda yapılan bütün konuşmalarda bu husus üzerinde dikkate şayan bir ittifak müşahede edildi. C. H. P. bir iktidar partisine has sorumluluk duygusuyla hareket ederken A. P. hiç bir fütur tanımıyor ve iktidarı da, rejimi de yıpratacak hareketleri bol bol yapıyordu. Bu şikâyetler Grubun hafta sonundaki uzun ve dramatik toplantısında son haddini buldu, milletvekillri isim isim sayarak kardeş partinin P.- ileri gelenlerinin marifetlerini ortaya döktüler. Bütün bir hafta boyunca İsmet İnönüden istenen, bu hale bir son vermesi oldu. Ege teşkilâtını gezmiş olam Atıf Ödül "Neredeyse. 1951'de olduğu gibi Müteşebbis Heyet kuramayacak vaziyete düşeceğiz" diye feryat etti.

C. H. P. Genel Başkanı olarak İsmet İnönünün, partisi içinde böylesine tepki uyandıran bir koalisyonun işleyişinde bundan böyle daha dikkatli davranacağı ve şikâyetlere kulak verme zorunda olduğu muhakkaktır.

C. H. P. Meclisi son toplantısında meseleleri tartışıyor
Koalisyonzade mi, Koalisyonzede mi?

Dert çok, hem dert yok

Haftanın başındaki o gün Parti Meclisinde Alişiroğlu, İbrahim Öktem, Kemali Beyazıt, Cemil Sait Barlas uzun uzun konuştular. İçlerini döktüler. Şikâyetler daima aynı noktada toplanıyordu; Teşkilât, durumdan memnun değildi. İşlerin, kendisi için de, memleket için de iyi gitmediği inancındaydı. Nitekim, aynı kanaat başkentteki bu son hafta toplantılarında da dile getirildi. Bakanlar kusurluydu. A. P. 1i Bakanlar başka bir âfetti. Muammer Aksoy, Bakanların davranışlarına misal olarak Çelikbaşın Sümerbank Umum Müdürüne yaptıklarını gösterdi. Yani C. H. P. yıllar yılı, Bakanlar böyle davransınlar diye mi mücadele etmişti? Genç profesör "Bütün prensiplerimizi inkâr ediyoruz" diye haykırdı. Karamsarlığı, o haldeydi ki -zaten, ateşlidir ve hissi hareket eder- şartlı bir istifayı Genel Başkanlığa vermekten geri kalmadı. Yani bu C. H. P.. Muhalefet yıllarındaki prensiplerine dönecek miydi, dönmeyecek miydi? Aksoy, buru öğrenmek istiyordu, Dönecekse, içerde kalacaktı. Ama dönmeyecekse, kapıyı vuracak ve çıkıp gidecekti;

Muammer Aksoy bu talaplerini ve şikâyetlerini Genel Başkana sunulmak üzere bir muhtıra halinde topladı. Muhtırayı, Paşaya iletmesi ricasiyla Genel Sekreter Yardımcısı Orhan Öztrağa verdi, Öztrak da, gerçekten, bunu Paşaya geçirdi. İnönü muhtıraya şöyle bir göz attı, sonra cebine koydu. Bir daha da kimse ken-

İsmet İnönü

Çemberin içinde

Kulağa Küpe

Kestirme Çare!

Her şey gösteriyor ki Kurucu Meclis Anayasaya bir madde koymayı unutmuş. Acizane tahlifimiz:

"Madde 1 : Türkiye Cumhuriyeti topraklan üzrindeki İdare Meclisi üyelikleri, siyasi partilerin kodamanları arasında bu partilerin Meclisteki temsilcileri nisbetinde paylaşılır."

Kavgaya ne hacet ? Sen sağ, ben selamet!

dişinden bu konuda ne bir ses, no -bir nefes duydu. O kadar, ki, Aksoy ne yapacağını şaşırdı. Durumu Orhan Öztrağa sordu, Öztrak, herkes gibi genç ilim adamını haklı buluyordu. Muhtıradaki fikirler doğruydu. Ancak, Pasa, "Ben Aksoyu çağırır, konuşurum" demişti. Aksoy, yüreğinde bütün C. H. P. teşkilâtını şu anda kemiren ıstırabın bir minyatürü, bağrına taş basıp bekledi. Ama teşkilât gibi Aksoy da her halde daha uzun süre bu şekilde beklemeyecektir.

Rahatsızlığın delili

Teşkilâtta gerçekten bir rahatsı: İlk olduğu ve zaten bütün umun efkârın haklı bir sabırsızlık içinde bulunduğu bir başka işaretle daha sabit hale geldi. Pusuda yatıp fırsat beklemekte olan Nihat Erim, bitirdiğimiz hafta içindeki toplantılarda bir çıkış yaptı. Ele aldığı, konu, Esnafın Götürü Vergisiydi. Verginin tatbikatı geriye bırakılmıştı ama, Erir tenkitlerini geriye bırakmaya yana? mada. Bu arada kurnazlığı bir az daha ileriye götürdü ve Grup mensuplarını kendi etrafında toplayabilmek için Hükümetin ve yüksek idarecilerin milletvekilleriyle senatörlere hiç önem vermediğini, kendilerine pary muamelesi yaptığını söyledi. Demekki Erim, zamanının geldiği kanisı içindeydi. Bu, idarecilerin gözünü biraz daha açtı.

Zira rakiplerin en tehlikesi, doğruyu terennüm eden rakiptir.

İşte, A. P. nin Koalisyonla alâkalı bir talebi böyle bir hava içinde ortaya atıldı.

A, P. liler, Mart ortasında, ay sonunda yapılacak olan İdare MeClisi seçimlerinde pay istediler. Hatta bunu, adeta Koalisyonun devamı İçin bir şart olarak koşma temayülü dahi gösterdiler. İddiaları şuydu: İhtilâlden sonra İdare Meclisi üyesi eski D. P. liler -yani, A. P. nin müfterileri- bu görevlerinden atılmışlardı. Onların yerine yeni kimseler getirilmişti. Şimdi, A. P. ye bunların kontenjanı verilmeliydi. Zira her yere, C. H. P. kendi adamlarını tayin ettirtmekteydi. Doğrusu istenilirse bu garip talep son derece kötü karşılandı.

Bir defa, M. B. K. meşhur 23 sayılı kanunla Derlet teşekküllerinde idare Meclislerini kaldırmış ve yerlerine -aslında iyi işlemeyen- Müdürler Komisyonu kurmuştu. Ama, daha dünya kadar şirkette idare meclisleri icra-i faaliyet ediyorlardı ve bunların içinde öyleleri vardı ki Devlet büyük hisseye sahip olduğundan üyeyi fiilen Hükümet seçmekteydi. İşte, A. P. bu arpa ambarında yer istiyordu.

Halbuki, işin o tarafı da doğru değildi. Gerçi üyeler arasında C. H. P. li yok sayılmazdı. Ama bunlar, rozetlerinden ziyade ihtisasları dolayısıyla oraya getirilmişlerdi, Üstelik, M. B. K. de böyle işlerde C. H. P. lilere fazla bir ilgi göstermemişti. Buna rağmen, Koalisyonun A. P. kanadı, bir iktidar partisi sıfatıyla yeni

Muammer Aksoy

Gene sıkıldı!

aklar istedi Misal diye de, Avusturyadaki durum gösterildi. Rivayete göre Avusturyadaki Koalisyon bu neviden yerleri Koalisyonun partileri arasında mütesaviyen bölmüştür. Bu hal çâresi kendisine söylendiğinde bir C. H. P lileri geleni gülmekten kendini alamadı :

"— Yahu, Alicanla Bölükbaşı sonra ne der?.."

Ancak A. P. lilerin talepleri bundan da ibaret kalmadı. Bir başka grup, günün politik konularında da aşırı ve kabulü her halde caiz olmayan taleplerle Hükümetin karşısına çıktılar. Tartışma konularından biri, 22 Şubat gecesi hadisesine karışanların affıydı. A. P. liler, bir başka affı daha -sanki aynı şeymiş ve şu sırada kabulüne imkan varmış gibi- araya sıkıştırmak istiyorlardı. İleri sürdükleri, kendilerini de teşkilâtlarının sıkıştırdığıdır. Fakat memleketin durumu da, bilhassa C. H. P. nin içinde beliren yeni tepki ve pek haksız sayılamayacak homurtular da göstermektedir ki A. P. sâdece nimet dağıtımında iktidar partisi olduğunu hatırlayıp sorumluluk gırtlama zamanı gelip çattığında bunu unuttukça memleketin siyaset hayatında yeni bir gelişmeye intizar hiç de fuzuli bir davranış olmayacaktı".

İdare

Suyun altındaki oyun

Bitirdiğimiz haftanın içinde bir gün, Sağlık Bakanlığının üst katındaki genişçe bir odada, bir masanın başında oturmakta olan uzun boylu, zayıfça, hafif esmer tenli bir adam kendisine tebliğ edilecek bir nakil kararnamesini biraz heyecan biraz da üzüntü ile bekledi. Fakat beklenen kararname Başbakanlıktan çıkıp, yüksek tasdike iktiran etmedi. Böylece de Sağlık Bakanlığının üst katındaki Eczacılık ve Tıbbi Müstahzarlar Umum Müdürüne ait odadaki esmer, zayıf yapılı adamın bekleyişi bitmedi.

Suat Seren
Mart içeri, pire dışarı

Bitirdiğimiz hafta içinde Sağlık bakanlığının muhtelif odalarında nakil emirlerine intizar eden pek çok huzursuz insan, tıpkı Eczacılık ve Tıbbi Müstahzarlar Umum Müdürü Dr. Sadi Bilginsoy gibi bekledi, bekledi...

Sağlık bakanlığının yüksek seviyedeki idarecilerine musallat olan huzursuzluk, aslında Koalisyon Kabinesinin itimat oyu almasıyla başladı. Hükümet teşekkül ettikten ve Sağlık bakanlığına, Koalisyon Hükümetinin A. P. kanadından Dr. Suat Seren tayin edildikten sonra Sağlık bakanlığında çalışanlar, geniş çapta bir temizlik hareketine girişileceğini sezmekte gecikmediler. 27 Mayış harekâtını müteakip Sağlık bakanlığı teşkilâtının başına geçen idealist ve genç doktorlardan müteşekkil kadro, anlayışlı Bakanların idaresinde son derece başarılı hizmetler ifa, edebilmek İmkânını bulmuş ye doğrusu istenirse, bir ihtilâl idaresiyle asla telif edilemeyecek bir serbestiye sahip olarak teşkilâtları içinde gerekli hamleleri yapmıştı. Bunlar normal rejimde de ayni serbesti içinde vazifeye devam edeceklerinden emin değil, ama ümitli bir şekilde seçimlere girdiler. Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. A. P. nin Isparta Senatörü, içinden yetiştiği teşkilâtın başına Bakan olarak geliverince, manzara birden değişti. Suat Serenin ilk işi Müsteşar Nusret Fişeki makamına çağırarak bazı direktifler vermek oldu. Bakan değişiklikler yapmak niyetindeydi. Tâyin yönetmeliğini de kendisine göre pek kifayetsiz bulmaktaydı. Bütün bunları Fişeke anlattı ve:

"— İlk olarak şu tâyin yönetmeli--ini tadil edeceğim" dedi.

Sonra ilâve etti:

"— Razı iyi tarafları var, ama sosyalizasyon da pek faydalı değil. Onun da üzerinde duracağım.

Fişek, Bakanın sözlerinin altında yatan maksadı bildiği için, mütalâa serdini fuzuli addetti ve arkadaşlarının yanına döndü. Bakanın değiştirmeyi arzu ettiği yönetmelik, doktorların nakil ve tâyinlerini Sağlık Bakanlığı Encümenine bırakan bir yenilikti ve 27 Mayıs ihtilâlinden sonra gayet makul şebeblerle hazırlanmıştı: Yönetmelik, tâyin ve nakilleri bir ele, değil, bir heyete bırakılıyordu. İşte bu, yeni politikacı Serenin midesi» ni bulandırdı. İstediği idarecilerle dama taşı gibi oynamayı pek arzu eden eski Sağlık ve. Sosyal Yardım Umum Müdürü, bu encümenle bu işi yürütemeyeceğini anlamış olmalı ki, ilk nazarda yönetmeliği değiştirmeyi denedi.. Ancak bu iş pek kolay olmadı. Bakanlık teşkilâtı içinde Müsteşar Nusret Fişek ve Umum Müdürlerin kurdukları Encümen son derece âdil hareket ediyor ve Bakanın doktorlarla politik maksada matuf olarak dama taşı gibi oynamasına müsaade etmiyordu. Üstelik Encümen üyeleri prensiplerinde zincir gibi birbirine bağlıydı. Bunun üzerine Seren, zincirin ilk Halkasını kopararak talihini denemekte fayda buldu. Hemen Hukuk Müşavirini çağırdı ve Müsteşar Nusret Fişeki uzaklaştırmak için bir fetva istedi. Bu arada da. Zat İşleri Umum Müdürü Bedri Selçuku odasına celbederek şu emri verdi:

"— Hemen Nusret Fişekin tâyin kararnamesini hazırlayın!" Bedri Selçuk yadırgadığı emri dikkatle dinledi ve sonra:

"— Bu, kolay bir iş değil efendim. İsterseniz kendisini çağırın, konuşun. Bir müsteşarı bu kadar kolaylıkla harcamayınız. Sanırım, kendisi de bu şartlar altında çalışmayı arzu etmiyecektir" dedi.

Fakat Bakan, kararında musırdı:

"— Peki, siz gidin ve bana Nusret beyi gönderin" dedi.

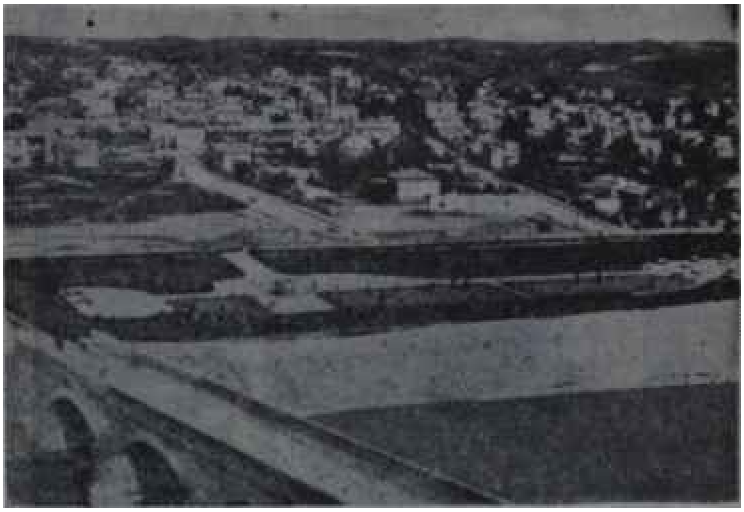
Nusret Fişek
İlaki... kurban

Vurdumduymazlar

Şu anda pek çok devlet dairesi, bir yangın yerine benziyor. Devlet ile Hükümetin aynı şey sayıldığı Türkiyede bir parti iktidara geldiğinde yüksek makam sahipleri hallaç önüne atılmış pamuğa dönerler. Düşününüz ki şimdi Hükümeti, bir de değil iki parti paylaşmaktadır. Böyle olunca, bütün devlet mekanizmasında sâdece güvenden değil, şevk ve çalışma gücünden de bir şey kalmamış olmasınla şaşırtıcı tarafı yoktur. Halbuki herkes sanıyordu M bu usuller artık geride kalmıştır. Daha doğusu, Muhalefet lideri İsmet İnönü iktidara geldiğinde Hükümetin Devlet sayılmayacağı bir devir açılacak ve bizle de, mesela Fransada olduğu gibi Hükümetler geçer; İdare kalır" denilebilecektir.

Halbuki işte, evvelki gün Necmi Ökten, dün Fethi Çelikbaş, bugün Ahmet Topaloğlu, yarın Suat Seven.. Bunların her birinin, hiç bir kusuru olmasa haksızlığı umumi efkârca kabul edilmiş tasarrufları aynı İsmet İnönünün tasdikinden geçmiş ve bir takım "şahıs meseleleri" yeni sistemin rengini vermiştir. Bir iktidarın, demokratik sistemlerde, umumi efkarla, hem de böyle şahıs meselelerinde kontra gitmekle ne kazandığını şimdiye kadar keşfetmiş bir lider yoktur. Bakalım, tecrübeden İsmet İnönünün kârı ne olacak.

Dünyada, Bakanların yaptıkları tayinlere bir Başbakanın karışmamasından daha güzel prensip bulunamaz. Ama bu prensip bir başka prensibin neticesidir: Bakanlar, hususi sebepler, partizan görüşler, rozet faktörleri veya hissi davranış neticesi tayin yapmazlar. İkinci prensip yerine getirilmedi mi, birincisinde ısrar etmek fazilet değil, kusur haline gelir. Harta tam aksine. Bakanlar kendilerini hâkim-i mutlak sanmaya başladılar ve kudretlerini göstermek için idare mekanizmasının başında bulunanlarla oynamaya kalkıştılar mı bir Başbakan için işe müdahale hak olmaktan da çıkar ve vazife haline gelir.

Mehmet Canın Kadirlisi

İnsana garip görünebilir ama, bir Bakan bakanlığının başına "beraber çalışabileceği adamlar"ı getirmeye mezun değildir. Zira hiç bir bakanlık, başında bulunan Bakanın tapulu malı olamaz. Eğer Türkiyede yıllar yılı bir ciddi idarî teşkilât kurulamadıysa bunun sebebi, her politika adamının bir Bakan koltuğuna yerleşir yerleşmez, şahıslardan sisteme her şeyi derhal değiştirmesidir. Değişiklik o cesamettedir ki bakanlıkların ne bir sistemi ve ne de bir demirbaş yüksek kadrosu vardır. Bunun tabii neticesi keşmekeş ve adam kayırmadan başka şey değildir.

İşte, Kadirli kaymakamı! Bir defa, adama bulunan kusurlar adamın belirtilen meziyetleri yanında hiç. Ama insaf edilsin, bin tane kusura olsa kendisini yerinden oynatmanın şimdi sırası mıdır ve bunun tarzı meharetli mi olmuştur? Bu İnönüye mi fayda vermiştir, Topaloğluna mı, yoksa meşhur Koalisyona mı? Ya Çelikbaşın Sümerbankı malikâne yerine koyması Kalkınmamızı ve Kalkınmamızda İktisadi Devlet Teşekküllerine düşen ödevi kolaylaştıracak mıdırt

Bir Başbakan Bakanını kendi seçer, bu seçimde demokratik, antidemokratik hiç bir bağla bağlı olmaz, sâdece güven unsuru rol oynar, eh, İnönünün davranışı belki kısmen anlaşılır. Ama çeşitli çalgıların çeşitli tellerinden çala çala bir orkestra şefinin değneği altına kaderin neticesi girip orada ikbale erişmiş kimselere şef, "Aman bana Milli Şef diyecekler!" kompleksi içinde hiç karışmaz..

O zaman canım senfoniler, nefis konsertolar işte böyle, birer kakafoni olur, çıkar!

Mert bir adam

deren, Pişekten beklediği cevabı alamadı. Zira Müsteşar, bu meseleyi çok evvelden hesaba katmış ve beklemişti. Bir Müsteşarın bir Bakan tarafından kolundan tutulup atıldığı devirlerin çoktan geçtiğini Bakana bildirdi ve:

"— Beni naklettirirseniz dâva açarım" dedi.

O sırada takvimler 15 Aralık tarihini göstermekteydi. Balkan sükût etti ve Fişeki yerine gönderdi. Fakat, Seren daha Sağlık bakanlığının mermer merdivenlerini çıkarken yapacaklarını plânladığı için kafasını bu pürüzlü isten ayıramadı. Bu arada Encümenin aldığı bir karar, Serenin temizlik arzusunu tacil etti. Dr. Seren bir Ispartalı hemşerisi olan Dr. Tahsin Tulayın -Tulay, nurculuk olayına adı karışan bir eski D. P. milletvekilidir- Ankaraya tâyin edilmesini istedi ve tâyin emrini Encümene şevketti. Genç kadronun elinde bulunan Encümen bu tâyin talebini uygun bulmadı ve geri çevirdi. Böylece Bakan, se--in bölgesinde çok güvendiği bir arkadaşına karşı mahcup düşmüş oluyordu.

Temizlik var!

Seren hemen kolları sıvadı ve ilk olarak Nusret Fişekin tâyin kararnamesini Başbakanlığa şevketti. Bu arada temizliyeceği Umum Müdürlerin de bir listesini çıkardı. Bunlar, Eczacılık ve Tıbbi Müstahzarlar Umum Müdürü Sadi Bilginsoy, Sosyal Yardım Müdürü Osman Yaşar, Eğitim Umum Müdürü Prof. Sabahattin Paysın ve Verem Umum Müdürü Hamdı Açandı. Listeye, tam bu sırada kendi listesiyle bir başkası da girerek Bakanın ekmeğine yağ sürdü. Bu zat yapılan keyfi tasarrufları idarecilik

Sağlık Bakanlığının Sıhhiyedeki binası
Kaynayan bir kazan daha

anlayışına uygun bulmayan Müsteşar Muavini Demir Ererdi; Aslında, Bakanın şikâyeti yoktu. Ama, etrafındakiler bu son derece çalışkan Müsteşar Muavinini de istemiyorlardı. Bakan bu havadan istifade ederek, Nusret Fişekin kararnamesini Başbakanlığa gönderirken Fişekin muavinini de yanma çağırdı ve:

"— Yahu, sen çok çalışkan ve dürüst bir insansın. Ama, etrafındaki bu adamlar seni çekemiyorlar. Gel ben sana bir iyilik edeyim, seni nakledeyim. Yoksa bunlar seni burada boğacaklar" dedi.

Demir Erer bu mucip sebebe sadece güldü ve:

"— Suat bey, bu kadar senelik memurum. Bir insanın dürüstlüğü ve çalışkanlığı bahis konusu edilerek vazifesinden nakledildiğini duymadım. Siz maksatlı hareket ediyorsunuz. Naklederseniz, hakkınızda dâva açarım" diye cevap verdi.

Fakat bu cevap Bakanın kararından dönmesine yetmedi. Seren bir defa bakanlıkta temizliğe karar vermisti.

Bu sırada Zat İşleri Umum Müdürü de bu garip Bakanla çalışmanın imkansızlığını ileri sürerek istifa etti. Serenin keyfi yerindeydi. Hemen Encümene el attı. Böyle bir Bakana, her istediği tâyini onaylayabilecek bir Encümen gerekiyordu. Hukuk Müşavirliğinden aldığı bir tefsirle, 27 Ocak 1962 tarihinde, hoşuna gitmeyen, Sıtma Savaş, Eğitim, Sosyal Hizmetler, Eczacılık ve Verem Umum Müdürlerinin Encümene girmesini önledi. Arkasından da, bir müddet evvel reddedilen bir kaç tâyin talebim Encümene soktu. Bunların biri Tahsin Tulay, diğeri ise eski D. P. Çankırı Milletvekili Kenan Çığmanın tâyinleriydi. Daha sonra da, süratli bir adam tâyin ettirme fâaliyetine girifti.

Bakan Seren için meselenin birinci kısmı halledilmiş ve Encümen mutemet elemanların eline geçmişti. Bundan sonra köşebaşlarına tâyinler yapılmağa başlandı. Mart ayı başında Zat İşleri Umum Müdürünün ayrılmasıyla boşalan yere Serenin arkadaşı Dr. Zeki Şaman tâyin edildi. Müsteşarlığa ise, bir dahiliye mütehassısı olan, Numune Hastahanesi hekimlerinden Dr. Alâattin Erkmen getirildi.

Bakanın pençesinin en son uzandığı, çok mühim bir Umum Müdürlükte bulunan Dr. Sadi Bilginsoy oldu. Bilginsoy Eczaclık ve Tıbbi Müstahzarlar Umum Müdürlüğü gibi mühim bir masayı işgal ediyordu ve eski grubun adamı sayılıyordu. Bakanın Bilginsoyu nakil gerekçesi hayli komik oldu. Bilginsoy. 27 Mayıstan sonra tatbik ettiği bir sistemle ilâç fiyatlarını görülmemiş bir şekilde ucuzlatmış ve iş adamlarının husumetini üzerine çekmişti. Üstelik, İhtilâl Hükümetinden ve M. B. K. idaresinden de, halkı memnun ettiği için iki defa takdirname almıştı. İşte bu sebep Sadi Bilginsoyun nakli için kâfi geldi. Fakat iş süratle halledilemedi. Kararname yükseklerden çıkmadı. Seren için bu, keyif kaçırıcı oldu. Zira Seren, bir mutemet adamını Sadi Bilginsoyun yanına muavin olarak yerleştirmiş ve Bilginsoya:

"— Bu arkadaşa işleri öğret" bile demişti.

Rakkamların dili

Bakanın işinden uzaklaştırmak istediği Sadi Bilginsoy, ilâç fiyatlarında ucuzluk mucizesini yapan Umum Müdürdür. Ama bu yüzden, menfaati haleldar olanların şimşeklerini üzerine çekmiştir. Bilginsoy, tatbik ettiği bir metodla evvelâ "ihtira beratı" meselesini halletti., Ucuz malzeme ithalini temin ederek, ilâç maliyetlerini düşürdü. Böylece, meselâ 47,5 liraya satılan Rubiramin, bu ameliyeden sonra piyasada 10 liraya, Tetracylin'li müstahzarlar 54 liradan 10 lira 10 kuruşa, Ohlorofarmaphenicol'ün kilosu 110 dolardan 33 dolara iniverdi. Böylece yılda döviz tasarrufu da 8 milyonluk bir miktara yükseldi. Bunun vatandaşa aksi ise, memnuniyet verici oldu. Piyasada bu müstahzar 20-24 liraya satılırken, birden kaydetti. Diuril 21 lira iken muadilleri 650 kuruşa satılmağa başlandı. Canasin -çok aranılan verem ilâcı- 19 lira 85 kuruştan 16 liraya bulunmaya 6 liraya indi. İlâç sanayii de inkişaf başladı.

Bütün bunlar vatandaşı memnun ederken, sermaye sahibi, ilâç imalâtçılarını, eczacıları ve depo sahiplerini mutazarrır etti. Zira imalâtçı ve depocunun yüksek fiyatla ithal ettiği ilâçtan aldığı % 10 ile, eczacının satıştan aldığı % 25 kâr miktarı bu hesapla düşüyordu. Ama piyasada her türlü ilâç bulmak mümkün oluyordu. Seren. Sadi Bilginsoyu yerinden hoplatmak için bir bahane buldu. Efendim, bu adam bir doktordu, eczacı değildi. Eczacıları düşünmüyordu. Büyük sermaye sahipleri feveran ediyorlardı. O halde yapılacak iş, bu reformcu ve halkı düşünen doktoru başka yere nakletmekti. Seren, bunu başarma yolunda ilk adımı da attı.

Kararname halen Başbakanın masasındadır ve muhtemelen yakında imzadan çıkacaktır. Böylece Sağlık Bakanlığının başındaki Bakan da isdeği gibi at oynatacak bir meydan bulacaktı. Şimdilik, "İnönü Bakanları" nın tek müşterek vasıfları bu gibi gözükmektedir.

Haftanın sonunda Sağlık bakanlığında yeni tâyinler beklenmekteydi.

Dış Politika

Bir hâdise, iki sistem

Geride bıraktığımız pazar günü, Kıbrısta iki camide iki bombanın patladığına dair haberin başkente gelmesinden pek az zaman sonra Ayten Sokaktaki meşhur 20' numaralı evin önünden, kalkan bir otomobil Başbakan İsmet İnönüyü Dış işleri bakanlığına götürdü. O gün, Yunanistanın İstiklâl Bayramı günüydü ve Cumhurbaşkanı Gürsel ile Kral Pol arasında tebrik telgrafı teati olunmuştu. Fakat Kıbrıstaki "ortalık karıştırıcılar" Bayramı bîr fırsat saymışlar ve bombalarını mabetlerimize yerleştirmişlerdi. Allahtan ki bombalar, insanca zayiatın olmayacağı bir avrada patladı. Bir caminin minaresi zedelendi, öteki camide hasar vuku buldu. Fakat "ortalık karıştırıcıların gayesi bu değildi. Asıl, bombaların patlamasından sonra neler olacağını gözlüyorlardı. Zira bombaladıkları, iki mabetten ziyade. Akdenizin bu bölgesine yavaş yavaş geri gelmeye başlayan sükûn ve Türkiye ile Yunanistan arasında düzelen münasebetlerdi.

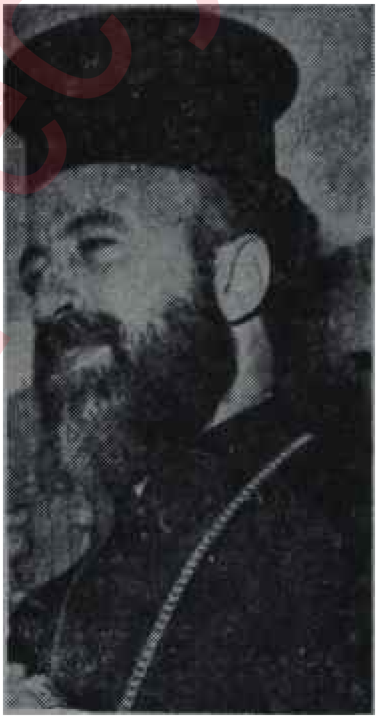
Başbakan Dış işleri bakanlığında Genel Sekreter Namık Tolganın odasında durumun tafsilatını öğrendi. Bu sırada İç işleri Bakanı Ahmet Topaloğlu da oraya gelmişti. İsmet İnönü, işin bir dış ve bir de. iç cephesi olduğunu sezmekte gecikmedi. Âcil olan, iç cepheydi. Zira heyecanları henüz ayakta olan zümrelerde hâdise bir takım gösteri hevesleri uyandırabilirdi. Bunun sonunun ise nereye gideceği hiç kimsenin malûmu değildi. Daha doğrusu, 6/7 Eylül hâdiseleri hatırlanırsa, pek âlâ malûmuydu.

İsmet İnönü, İç işleri Bakanına derhal gerekli direktifleri verdi. Zaten, eski bir emniyetçi olan Ahmet Topaloğlu da durumun nezaketini kavramış ve gerekli tertibatı bilhassa İstanbulda aldırmıştı. İstanbulun tecrübeli valisi Niyazi Akı Yunan Başkonsolosluğu ile Patrikhaneyi emniyet altına koydu, sonra bütün Rum kiliselerine haber salarak en ufak bir endişe karşısında durumdan kendisinin haberdar edilmesini istedi.

Hükümet bununla yetinmedi. Dış işleri bakanlığının bir tebliğ çıkararak elde edilen ciddi bilgiyi halk efkârına sunması münasip görüldü. Hemen orada, haberlerin ışığı altında bir tebliğ hazırlandı. Dış istihlak kada~ iç istihlak için de olan bu tebliğde hâdise sert bir lisanla takbih ediliyor, fakat bunun kimin eseri olduğu de belirtiliyordu. Ankara, maksatlı tahrikçilerin oyununa gelmek niyetinde değildi. Kıbrısla da temas edildi ve oradaki Türklere sükûnet tavsiye olundu. Doğrusu istenilirse, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios da hâdiseyle bizzat alâkalandı ve derhal tahkikata girişilmesini emretti. Bu arada, Adadaki dirayetli Türk Büyük Elçisi Emin Dırvana, Türk liderlerle istişare etmiş ve kendilerine Ankara Hükümetinin kati durumunu bildirmişti. Zira, hâdise pek âlâ bir kıvılcım işini görebilir ve barut fıçısı hiç yoktan patlayabilirdi. Türk cemaatinin başları, Emin Dırvanaya bu görüşe uyacakları taahhüdünde bulundular ve hislerin alevlenmesine engel oldular. ..

Güzel bir ders

Ertesi gün hâdise duyulduğunda Türk umumi efkârı ve bilhassa Gençlik Hükümet derecesinde olgunluk gösterdi. Talebeler, Patrikhanenin kapısına bomba değil, çiçek bıraktılar. Ama, doğrusu istenilirse, bu, bir bombadan daha tesirli oldu. Zira bizzat Patrik Athenagoras hareketin mânasını anladı ve şükran hisleriyle dolu olarak Türk Gençliğini övdü. Doğrusu istenilirse o pazar akşamı, başta Patrik, İstanbul Rumları hiç de rahat bir gece geçirmemişlerdi. Gerçi Hükümetin ciddi bir Hükümet olduğunu biliyorlar ve tedbir alındığını, tedbirin işleyeceğini hissediyorlardı. Buna rağmen pek çok Rumun göçünü uyku tutmadı. Ancak müteakip günler ki güven geri geldi ve rahat bir nefes alındı.

Makarios
İpi çekti

Bu sırada, bir başka husus dikkati çekti. Basında sâdece, eski' D. P. artıkları tahrikçi başlıklar kullandılar, hisleri galeyana getirici yayın yaptılar. Her şey gösteriyordu ki bunlar, bir yeni 6/7 Eylül ile eskisinin günahını sabık üstadlarının sırtından almak istiyorlardı. Ama, onların da oyununa kimse gelmedi. Hükümet duruma hakim kaldı ve Kıbrısta kimler tarafından patlatıldığı mükemmelen bilinen bomba ara açma rolünü oynayamadı.

Kıbrısta durum

"Buna rağmen, bütün hafta Kıbrıstan heyecan verici haberler geldi. Türkiye ile Yunanistan arasındaki münasebetlerin yeniden mükemmel hale gelmek üzere olduğunun görülmesi, bazı elleri harekete geçirmişti. Yeşil Adada tekrar bombalar patladı ve iki cemaat arasına güvensizlik sokulması gayretleri alabildiğine işledi. Kibrisin Rum İç işleri Bakanının bir büyük gaf teşkil eden ve bombasözleri de yatıştırıcı olmaktan ziyade yı Türklere maletme sevdasındaki kızdırıcı tesir yarattı. Durum aydınlandığında, şüphesiz bu "Gafcı Bakan" yerini daha ehil birine bırakacaktır. Ama Makarios Hükümeti, elinden geleni yaptı.

Şu anda Kıbrısta sükûnet yoktur. Komünistlerin son kozlarını oynadıkları gözle görülmektedir. İki cemaat arasındaki ve içindeki şahıs menfaatine dayanan oyunlar da kızılların maalesef ekmeğine yağ sürmektedir. Ama Ankara ve Atinada, soğukkanlılıklarını kolay kaybetmeyen hükümetlerin bulunması bir emniyet teşkil etmektedir.

Kıbrısta ekseriyet değil, sayıca azlık teşkil eden Türkler içinse, "ninni hacet'te bir başka garanti vardır; Adadaki, mükemmel ve kudretli Türk Birliği!

Zabıta

27 Mayısın İntikamı

Bitirdiğimiz hafta içinde, bazısı Ankarada, çoğu İstanbulda çıkan bir kısım gazeteleri okuduktan sonra pek çok kimsenin dudakları ucuna, adeta ihtiyar dışında bir hazin sual gelip takıldı ve doğrusu istenilirse orada kaldı: "Bu mu, Gençlik denilen şey?"

Her şey, İstanbulin Çanakkale arasında yapılan bir vapur seferiyle başladı. Talebe teşekkülleri her yıl. 18 Mart zaferini kutlama töreninde hazır bulunmak üzere Çanakkaleye giderler ve geziye çok sayıda genç ka-

Bir Mülakat

Averofun

Uzunca bir buhranlı devreden sonra, her şey gösteriyor ki Ege denizinin iki tarafına akıl, izan ve basiret avdet etmiştir. Bugün Atinada, aralarında bin çekişme olan politikacıların üzerinde ittifak ettikleri tek husus Türk - Yunan münasebetlerinin mutlaka Atatürk ve Venizelos tarafından sokulan hatime yeniden iadesi lüzumudur. Aynı inanç Ankaraya da hakim bulunduğundan çok yakın bir zamanda bu dostluğun elle tutulur, gözle görülür delillerini beklemek lâzımdır. Yunanlılar, Türk Hükümetinin başında İsmet İnönünün bulunmasını bu bakımdan bir tâlih sayıyorlar. Üstelik, hem ayrılık yıllarımızın memleketimize fayda sağlamadığı görülmüştür, hem de, bilhassa turizm konusunda sıkı bir işbirliği bugün elzem haldedir. Milletlerarası sahada ise, Türk ve -Yunan diplomatları şimdiden eleledirler ve dâvalarını birlikte savunmaktadırlar.

Yunan Dış işleri Bakanını, Kıbrıstaki Bomba Hâdisesinin ertesi sabahı gördüm. Bombanın hangi eller tarafından patlatıldığını, benim kadar o da biliyordu. Tahrikin netice vermemiş olması benim kadar onu da sevindirmişti. Zaten bu, Atinada herkese rahat nefes aldırdı. Zira öyle kıvılcımlar vardır ki, hiç kimsenin bir suçu yokken herkese felaket getirir. Averofla konuşmamız, böyle bir hava içinde cereyan etti. Bu yüzdendir ki Yunan Dış işleri Bakanı, Hükümetinin Türk - Yunan münasebetlerini eski mükemmel haline sokma azmini kesin bir lisanla ifade ettikten sonra bu gayretlerin tehlikelerden nasıl masun tutulması gerektiği konusuna temas etti. M. Averofun sözleri, içinde bulunduğumuz şartlar altında büsbütün büyük bir önem taşımaktadır. Zira hisler alevli halde kaldıkça, sağlam temellerin kurulamayacağı bir gerçektir.

Ancak başka bir gerçek, bu hisleri alevli halden, tahrikler karşısında Hükümetlerin takınacakları tavrın kurtaracağıdır. İnönü Hükümeti bunun bir çetin imtihanını geçirmiş, bir güzel delilini vermiştir. Bu imtihanlar karşılıklı olarak geçirilip deliller karşılıklı olarak verildikçe, -Yunan Dış işleri Bakanının tabiriyle- Akdeniz semamızı bulutların bittim *bütün terketmesi gecikmeyecektir.*

M. Averofun demeci, bu *yolda atılmış samimi ve realist bir adımdır.*

M. T.

Yunan . Türk işbirliği coğrafyanın ve tarihin Bir zaruretidir. İki memleket idarecilerinin paylaştıklarını bildiğim bu görüşü uzun uzun ele almaya lüzum hissetmiyorum.

Buna mukabil, Atinayı ziyaretinizi iyi bir vesile addederek, bu işbirliğini muhafaza etmek ve geliştirmek için bazı fikirlerimi size anlatmak isterim. Gerçekten, bu derece önemli hususlar aramızdaki bağları zaruri kılarken ve idareciler bunu müdrikken bulutların zaman zaman gelip Akdeniz semamızı kaplamaları gariptir.

gizinle açık ve realist konuşacağım. Çünkü ancak bu şekilde yapıcı bir eser yaratabiliriz. Dostluğumuzun ve işbirliğimizin temelleri son derece elverişsizdi. Yunanistanın ve Türkiyenin en büyük devlet adamlarından ikisi, E. Venizelos ve Kemal Atatürk bu elverişsiz unsurları

Demeci

kaale almamak kararını verdiler ve her şeye rağmen faydalı bir Abide meydana getirdiler. Bu âbide Kıbrıs Meselesi yüzünden sarsıldığı ana kadar hayli mesafe almış bulunuyorduk. Şimdi bu mesele halledilmiştir ve iki hükümet, bulunan hal çâresine iyi niyetle hürmet etmek azmindedirler.

Bizim aramızda ciddi anlaşmazlıklar yoktur. Sâdece basit meseleler vardır. Fakat biz bunları ihtiyatsızca ele aldığımızda, bunları küçük kademedeki memurlar iyi niyetten yoksun olarak ve sinirlilikle ele aldıklarında umumi efkârda tadsız hatıralar uyanmaktadır. Böylece, münasebetlerimizin .hayati önemi yanında gerçekten manasız basit vak'alar inanılmaz ölçüler almaktadırlar, zira umumi efkârı meşgul v: tahrik etmektedirler.

Bu yüzdendir ki iki memleketimizin mesul idarecileri küçük meselelerin ele almış tarzı na çok büyük önem affetmeliler ve bunları ilk safhalarında ele alan, daha ta baştan çıkmaza, sokabilecek alt kademe memurlarına kati, talimat vermeliler, ikna yoluyla onlara en büyük dikkati aşılamakdırlar. Müşterek hududa sahip komşular arasında, sinir hâdiseleri, balıkçıların tevkifleri, azınlık meselelerinde teferruat noktaları ve bu çeşitten olaylar elbette vuku bulabilir; ama bunların umumi efkârı mazi olan ve mazi kalacak bulunan bir, geçmişe sürükleyerek münasebetlerimizi zehirleyebilmeleri kabul edilebilecek, akıl alacak husus değildir.

Eğer uzun yıllar iki memleketimizin umumi efkârında sükûneti devamlı kılamazsak sağlam temeller üzerine hiç bir şeyi yükseltememiş oluruz. Ancak bu temellerin sağlam olduğuna, kanaat getirdikten sonradır ki rahat nefes alabiliriz ve daha ileri hedefleri kendimize çizebiliriz.

Tabii sâdece bize bağlı olan, ama devamlı ve ısrarlı itinaya muhtaç Mî ödev teşkil eden bu çârenin dışında bir başkası vardır: İki milletin birbirini daha iyi tanımayı öğrenmesi ve vaktiyle iki memleketi birbirinden ayıran tarihi sebepleri besleyecek yerde bugün kendilerini birleştiren müşterek unsurları görmesine yarayacak kültür münasebetlerinin kuvvetlendirilmesi, seçkin şahsiyetler, bilhassa gazeteciler arasında temaslar.

Yunan Dış işleri Bakanı Averof

Kıbrıs meselesini, demecimin dışında bıraktım. Bunun sebebi meselenin, münasebetlerimiz üzerinde hayati tesire sahip bir unsur olmaması değildir. Tam aksine. Meseleye dokunmadım, çünkü görüyorum ki Egenin iki tarafında da bunu o şekilde ele alıyoruz ki bir ihtilaf değil, bir yakınlaşma sebebi teşkil etsin.

tilir.
Eğlenceleri" tertiplerler, oyunlar oynarlar, çalgılar çalarlar. Çanakkalede gençler ağırlanırlar, şereflerine ekseriya Ordu Evinde ziyafet verilir. Bu, talebeler için bir nevi "İmtihanlar Arefesinde Nefes Alma Gezisi" olur.

Geziler, D. P. devrinde, her şeyde olduğu gibi bir siyasi mahiyet almıştır. O devirde, parayla tutulmuş adamlar dışında, D. P. ileri gelenleri gençlik teşekküllerinden hiç kimseyi kendi saflarına çekememişlerdir. Bu yüzden de teşekküllere güçlük çıkarmak, onları baltalamak başlıca kaygı haline girmiştir. Nitekim yıllar yılı vapur tahsisi işinde müşkilât gösterilmiş, D. P. Gençlik Kollarının işi organize etmesine çalışılmış, D. P. ye bu suretle bir propaganda sağlanman yoluna gidilmiştir. D. P. Gençlik kollarının bu konudaki son tecrübesi, başında Mümtaz Tarhanın bulunduğu sırada yapılmış ve D. P. 11 gençler özel bir vapur tutarak öğrenci gruplarım götürmeye kalkışmıştır. Ancak vapura binecek Üniversiteli bulamadıklarından teşebbüsten vazgeçmişlerdir.

Bu yıl tertiplenen seyahatin ilk talihsizliği, tahsis edilen Kadeş vapurunun o Cumartesi rıhtıma saat 16 da gelecek yerde 17.00 de gelmesi oldu Muhtelif gençlik teşekküllerine dağıtılan 800 davetiyeye karşılık bir saatlik gecikme, rıhtımda 1500 kişiyi topladı. Bunların bir kısmı talebe dahi değildi. Kalabalık gemiye adeta hücum etti. Kadeşin kamaraları, salonları, koridorları, hattâ tuvalet aralıkları davetiyeli davetiyesiz yolcularla doldu. Bu arada, kalabalıkla birlikte, gemiye herkesçe tanınan bazı hanımlar da girmişlerdi.

Bunlardan bir tanesi N. K. adındaki, rüştünü henüz ispat etmiş, 15 gün evvel evinden kaçmış ve Beyazıtta Nedim adında bir Üniversiteli öğrenci ile dolaşan bir "genç kız"dı. Üniversiteliler arasında "Mercury 1", "Mercury 2", "Mercury 3" müstear adlarıyla tanınan üç başka genç kız ve etraflarındaki 25 kişilik erkek grubu da Kadeşin salonlarında bir yer bulabilmişlerdi. O sırada tesadüfen Tophane rıhtımından geçen kırk yaşlarını aşkın, aşırı derecede boyalı iki hanımla. Soğuksuda bakkallık yapan Refik adında bir genç ve daha niceler' talihsiz Kadeşe sığındılar.

Cümbüş başlıyor

Kadeş hareket ettikten pez az sonra Üniversiteliler mutad gezi eğlencelerine başladılar. Ama bir grup, birdenbire topluluğa hakim oldu. Şişeler açıldı, sazlar ve akordeonlar ortaya çıktı, kısa zamanda Kadeşin salonları bir gece klübu pisti halini aldı. Eğlencenin prima - balerinası N. K. adlı dilberdi. Evvelâ yeni tanıştığı gençlere kendisini Ursula olarak tanıttı. Daha sonra her şeyi bir tarafı bırakıp şarkı söylemeğe, bağırıp çağırmağa, nihayet soyunmağa kalktı

20 kişinin bu bir karnaval havası içinde eğlenmesi çok kimseyi, bu arada geziye katılan Yeşilay Gençlik Şubesi Başkanı Ergin Bilgisel ve arkadaşlarını müteessir etti. Bir defa, hahatsız olmuşlardı. Kaptana durumu anlatmaya kalkıştılar. Ama ancak ikinci Kaptanla konuşabildiler.

Çanakkaleye varan Kadeş, 20 kişinin deliliklerinden bitkin ve gürültüden uykusuz kalmış, bitap bir yığın gendi iskeleye bıraktı. İnceden yağan yağmur ve tören için gerekli organizasyonun bozukluğu İhtifale sadece 150 kadar gencin iştirak etmesine sebep oldu.

Dönüşte cümbüş tekrarlandı. Hatta, azgınlığın derecesi arttı. Bir defa, bazı kimseler vapuru terketmişlerdi. Sonra Karnaval Grubu Çanakkaleden testiler almış, bunların içine şarap doldurmuştu. Yeni kumpanya yeni sarhoşluklara yol açtı. Başta N. K., vapurun dilberleri bayraklarım büsbütün açtılar. O gece, tam bir rezalet havası gemiye hakim oldu. Vapurda bir büyük kütle üzgün, bir küçük ekalliyet fütursuzdu. Hal, günün ilk ışıklarına kadar devam etti.

Üç tarz davranış

Olay umumi efkâra, gazeteler vasıtasıyla intikal etti ve daha baş--an itibaren kıyamet kopardı. Kadeş Rezaleti, üç ayrı cepheden ele alınlı. 27 Mayıs sabahı D.P. iktidarının çarşısına çıkmış her şahsı, her zümreyi, her teşekkülü mutlaka bir uçunlan kötüleme gayretindeki gazeteler mal bulmuş mağribi durumundaydılar 3ilhassa İstanbulda Yeni İstanbul ve Ankarada Zafer olayı süratle bütün gençliğe malettiler ve vak'a ortada olluğu için herkese "Doğru!" dedirten tefsirlerde bulundular. Aslında, bu satırların her kelimesi altında "Bakın o canım iktidarı kimler devirdi!" telmihi yatıyordu. Ama, verilecek bir cevap yoktu ki.. Gerçekten de bir avuç serseri, temsil ettikleri zümrenin üzerine çamur bulaşmasına yol açmıştı. Yeni İstanbul fırsattan öylesine memnundu ki işi küfüre kadar götürmekten sakınmadı. Okumuş bu gençler, sırtına hangi palan vurulursa vurulsun eşekliğinden kurtulamayan hayvana bile benzetildiler. (Bk. Yeni İstanbul - 30 Mart 1962)

Başka gazeteler işi, sansasyon tarafından aldılar. Tefrika enteresandı! Kadeş vapuruyla Çanakkaleye, 18 Mart Zaferinin yıldönümünü kutlanaya giden gençliğin gidiş ve dönüşteki maceraları hikâye edildi. Gemide neler olmamıştı ? Strip - tease âlemlerinden, kamara kapılarına asılan naylon kilotlardan, battaniyeler altındaki acaip kıpırdamışlardan, içilen kilolarla içkiden dem vuruldu, gözü bantlı fotoğraflar yayınlandı.

Bir üçüncü sınıf gazzete, ciddi üzüntü belirterek hâdiseyi ele aldı, tafsilâtını verdi, yapılanları anlattı. Olayların, tasvip edilecek tarafı yok-

Kadeş vapuruna tırmanan hevesliler
Hikâye böyle başladı

tu. Daha fenası, öyle kötü bir levha gözler önüne serildi ki kızları İstanbulda yüksek tahsil gören bir çok aile Anadoluda telaşa kapıldı ve endişe beslemeye koyuldu. "Üniversite Muhiti" denilen muhit bu muydu? İşte, İlk fırsatta kelin takkesi düşmüştü.

İşe el konuluyor

Hâdise umumi efkâra bu şekilde malolunca, çeşitli taraflardan hemen tahkikat açıldı. İşe evvelâ adliye el koydu. İfadeler alındı, bazı tesbitler yapıldı. Süvarinin umursamazlığı ve beceriksizliği ortadaydı. Hayatında -50 yaşlarındadır- böyle rezalete rastlamadığını ifade etti, Rezalet öylesineydi ki, müdahale etmek gücünü kendinde bulamamıştı! Halbuki gemi nizamı, otoriter kaptanlara gemilerine hakim olabilmek için bütün imkânları sağlamaktadır. Gerçek sudur ki kaptan, vurdumduymazlığı tercih etmiştir. Tahkikatın bir diğer kısmı, Karnaval Grubunun üniversitelilerden ziyade Üniversite dışı kimselerden müteşekkil olduğunu ortaya koydu. Ama bunlar gemiye nasıl alınmışlardı, gemi o halde nasıl kalkmıştı?

Olaya, Üniversite Senatosu da el attı ve sorumluların, vak'aya sebebiyet verenlerin tecziyesi yoluna gitmek için işleme başladı. Ancak, Üniversitenin üniversiteli olmayanları cezalandırabilmesi tabii bahis konusu değildir.

Hâdiseden asıl üzülenler, Gençlik oldu. Gençliğin ciddi, vakur temsilcilerinden bir grup haftanın sonunda Çanakkaleye gitti ve bir "Özür Dileme Gösterisi" yaptı.

Ne yazık ki bu arada, alan alınmış satan satılmıştı.

Politikacılar

Rulet dönüyor

bir gazeteci Tahtakılıca aniden sordu:

"— Osman beyin istifası sakın 1-nönünün Parti Meclisindeki sözleri üzerine olmasın? Zira Osman beyin bu kabil islere gönlü ziyadesiyle yatkındır"

Tahtakılıç, gri elbisesinin ceketinin ceplerine ellerini sokup, sual sahibine gülümsiyerek baktıktan sonra:

"- Yok canım.. Osman daha pek delikanlı" diye cevap verdi.

Hâdise geçen haftanın ikinci yarısında cuma günü cereyan etti. Basın mensupları C. K. M. P. liderinin istifasında birinci derecede rol oynayan Tahtakılıçın etrafını almışlar ve tecrübeli politikacıyı soru yağmuruna tutmuşlardı. Bunlardan birisi de Tahtakılıça yukarıdaki nükteyi yaptıran ve Başbakan İnönünün "Ben 80 yaşındayım, kendinize bir baş arayın" şekünde gazetelere intikal eden meşhur lâfıyla alâkalı soruydu.

Aslına bakılırsa C. K. M. P. Genel Başkanının bu yakınlardaki istifalarının bu derece büyük gürültü çıkarmasının sebebi bunların basına intikal ettirilmiş olmasından ibarettir. Yoksa Bölükbaşı son bir yıl içinde tamamı tamamına yedi defa aynı gerekçelerle istifa etmiş, bunların herbirini sonradan geri almıştır. Sondan bir evvelki istifası ise basına kendisi tarafından bildirilmiş ve bilinen şekilde sonuca bağlanmıştır. Ancak bu defa Bölükbaşı, istifasını haber alan gazetecilere "İstemem yan cebime koy" hesabı, bir daha geri dönmiyeceğini söyledikten sonra bunu beyanat olarak yarmamalarını sıkı sıkıya tembihledi.

İstifa, iki ay evvel verilen istifayla aynı gerekçeyi taşımaktadır. Parti içinde ve Genel İdare Kurulunda devamlı rahatsızlık veren bazı isimler üzerine bine edilmiştir. Ayrıca, parti disiplininin genç Milletvekilleri tarafından ihlâl edildiği belirtilmektedir. Saniyen milletvekillerinin çalışmadıkları, Meclis dışında birçok işlerle meşgul oldukları kabilinden bir

Men Dakka Dukka

Müesseseler İtibarlarını, mensuplarının davranışlarından alırlar. Bu, bir umumi prensiptir. Umumi Prensip bir kenara bırakılıp da her hâdisede bir başka ölçü kullanılmaya kalkışıldı mı, başı kuma gömülmüş deve kuşuna dönülür. Bazı rahatsızlıkların tedavi çaresi aranılırken, mutlakla cesaretli ve realist davranmak lüzumu vardır.

Bundan bir süre önce Parlamento, umumi efkârdan gelen bir yaylım ateşine tutuldu. Ödenek Mese1esi, halk arasında ciddi tepki yarattı ve müessese olarak Meclisin itibarına zarar veren davranışlara yol açtı. Bazı milletvekillerinin o münasebetle kürsüye çıkıp, kendi arkadaşlarının bereketini hiç hesaba katmaksızın Basına, Gençliğe, umumi efkâra nasıl çattıkları hatırlardadır. Bunun yanlış olduğunu hep söyledik, yazdık ve Parlamentonun itibarı konusunda herkesten çok Parlamento mensuplarının dikkatli olması gerektiğini, parlamenter rejim düşmanlarının eline koz verilmemesi lüzumunu hatırlattık. Basın olarak, Gençlik olarak, umumi efkâr olarak..

Şimdi, Gençlik aynı şekilde bir yaylım ateşinin altındadır ve doğrusu istenilirse halk bir takım hareketlerden dolayı esef etmektedir. Kadeş Rezaleti, bunun en göze çarpanıdır; Onun yanında başka olaylar, bir süredir Gençlik hakkında ciddi endişelere yol açmaktadır. Bu endişelerin, belirli çevrelerden gelen gayretlerle körüklendiğini gözden uzak tutmak imkânı yoktur. Ama eğer her şey buna bağlanır ve Gençlik olarak bu müessesenin mensuplan tedbir almazlarsa hata etmiş olurlar.

Gençlik taşkınlıklarını, bir ölçü içinde müsamahalı karşılamamak imkânı yoktur. Dünyanın her yerince ve tarihin her devrinde genç nesil öteki naillerin aşırı buldukları davranışları benimsemiştir. Kim hayatının bir anında, kendisinden yaşlı olanlar tarafından tenkide maruz bırakılmamış, hafife alınmamıştır? "Ah, bizim samanımızda bunlar olmazdı! İç çekişi, pek umumi bir haldir. Nitekim, "Gençlik nereye gidiyor?" meselesi bugün pek çok memlekette bir meseledir. Ama, işteki mübalâğa payını da görmemek kabil değildir.

Bizde, durum biraz başkadır. 1-Çinde bulunduğumuz şartlar, bütün umumi kaide ve lüzumun dışında Gençliğe bir ödev yüklemektedir. Gençlik, memleketin sağlam kuvvetlerinin bir parçasıdır. Onun, kendi üzerine toz kondurmamanı rejimin istikbali ve memleketin kaderi bakımından da şarttır. İki zihniyet, iki temayül Tükiyede çarpışmaktadır ve bu savaş bitmiş değildir. Memleketin sağlam kuvvetleri bugünkü üstünlüklerini devam ettirebilmek için geniş prestije muhtaçtırlar. Ancak bu sayede, sayıca belki kendilerinden üstün kütleleri harekete geçirebilecek tahriklerin karşısına dikilebilirler, onlara karşı koyabilirler. Türkiede sağlam kuvvetlerin itibarlarını kaybetmeleri, her şeyin kaybolması demektir.

Kadeş Rezaleti bu gerçeği suyun yüzüne çıkarırsa bir fayda sağlamış olacaktır.

maddeyi da ihtiva etmektedir;

Bölükbaşı, istifasını perşembe günü saat 10 sıralarında Genel Merkeze gönderdi. İşin garip tarafı, hemen bir kaç saat sonra Genel Başkan Vekili Ahmet Oğuzun da istifa dilekçesi Merkeze geldi. Genel İdare Kurulu üyelerini şaşkına çevirdi. Oğuz, istifasının akabinde İstanbula hareket etti. Oradan milletvekilliğinden de istifa ettiğini bildiren dilekçeyi Meclis Başkanlığına gönderecekti. Ama, göndermedi.

C. K. M. P. Genel İdare Kurulunda. Bölükbaşının istifası kaşların hafifçe çatılmasına sebep teşkil etti. Kurul Üyeleri, bu defa iki ay evvelki gibi konuşmuyorlardı. Bölükbaşıyla aralarında sıkı bağlar olduğu bilinen Kadircan Kaflıdan "Pek bir şey bilmiyorum ama, Bölükbaşının bu istifası biraz manidar. Sonra, artık şahısların ardından gitmeyi bir tafa bırakıp, fikrin etrafında toplanmak lâzım" lâfını duyanlar, Liderin durumunun pek de parlak olmadığını anladılar.

Gen Bölükbaşıya yakınlığı malûm Niyazi Ağırnaslı "Meseleyi, Büyük Kongreye kadar idare etmek lazım. Kongre Genel Başkanını seçer" deyince vaziyet biraz daha aydınlandı.

C. K. M. P. Genel İdare Kurulunda bu defa genel düşünce, işlerin tüzük icabı normal yollardan hallidir. İki isti"adan boşalan yere yedekler alınacaktır. Birinci yedek Müfide İlhan, Ekinci yedek Ragıp Kutmandır. Kutmanın Genel İdare Kuruluna girişi Bölükbaşı için kayıp hanesine kaydedilecek puandır.

Ahmet Oğuzun yerine bir Genel Başkan Vekili seçilecek ve Parti Büyük Kongreye kadar Başkan Vekilleriyle idare edilecektir. Başkan Vekillerden birine A. Kemal Yörükün getirilmesi mümkündür. Ondan boşalan Genel Sekreterliğe de Nurettin Ankaoğlu atanacaktır.

Meselenin bu şekilde halli kararı, Osman Bölükbaşının Büyük Kongreye iktidarda değil, muhalefette gitme arzusunun bir neticesidir. Böylece Bölükbaşı tenkide maruz kalmayacak, tenkit yapacaktır. Hesabı, Büyük Kongrenin kendisini yeniden Genel Bakanlığa getireceğidir. İri lider orada biraz nazlanacak, sonra "memleket görevi"ni arzuyu umumi üzerine kabul edecektir. Bu arada, iki sevimsiz hasım'ı Ahmet Tahtakılıç ile Saadet Evreni, Genel İdare Kuruluna attıramadığı için Kongreye attırtmaya çalışacaktır. Ama manevranın o kısmının, İlk kısmı kadar başarıyla yürüyeceği pek de muhakkak değildir.

Nitekim o gece yapılan grup toplantısında iri kıyım liderin hesaplarının pek doğru çıkmıyacağı anlaşıldı.. Grupta beş defa söz alan Bölükbaşı bütün çabasına rağmen milletvekilleri ve senatörlerin alkışlarına mazhar olamadı. Kendisine Sonbahara kadar istirahat etmesi söylenildi. Grup sadece Ahmet Oğuzun istifasını kabul etme babında biraz hassas davrandı. Bunda Ardıçoğlunun rolü büyük oldu. Böylece Genel İdare Kuruluna Ragıp Kutmanın girmesi de önlenecekti. Geç vakit, Ardıçoğlu Oğuza telefon etti ve arkadaşlarının ricasını iletti. Oğuz pazartesi günü başkente döneceğini ve vazifesine başlıyacağını Ardıçoğluna bildirdi. Böylece Genel İdare Kurulunda yeniden vazife taksimine gidilmesine lüzum kalmadı.

Osman Bölükbaşı
Aşıklar usandı

Havada bulut..

C. K. M. P. içindeki bu huzursuzluk haftanın sonunda suyun yüzüne çıkınca rahatlayanlar Y. T. P. liler oldular. Zira büyük gürültü haftanın başında Y. T. P. de kopmuş ve taraflar birbirlerine ancak pamuk ipliğiyle bağlanabilmişlerdi.

Hafta içinde Türkiye'nin 3. büyük siyasi teşekkülü Y. T. P. de faaliyet merkezden teşkilâta intikal etti Genel Merkezde Ve Meclis Grupunda cereyan eden olayların sonucunda Y. T. P. teşkilâtında hızlı bir çalışma başladı. Çalışmaların mihenk noktasınıİl ve İlçe kongrelerinin bir an evvel yapılması gayesi teşkil ediyordu. Böylelikle Y. T. P. Büyük Kongresinin toplanması sağlanacak ve partinin durumu kesin olarak belli olacaktı.

Y. T. P. Büyük Kongresi 14 Temmuzda -şayet yeni bir politik manevrayla bir müddet uzatılmazsa- toplanacaktır. Bu karar - yetkili olmamakla beraber - Y. T. P. nin geçen haftanın başında toplanan Meclis Grupunda alınmıştır. Bir temenni olarak zabıtlara geçen karar, havaya bakılırsa temenniden biraz daha kuvvetlidir, biraz daha ağır basmaktadır. Zira teşkilât uzun zamandan beri Genel Merkezdeki çekişmelerin sona ermesinin tek çaresi olarak Büyük Kongrenin yapılmasını görmektedir. Nitekim grup toplantısının hemen akabinde Genel İdare Kurulu 14 Temmuz kararını almıştır.

Y. T. P. nin önemli Grup toplantısı haftanın başında yapıldı. O sabah erken saatlerde Meclis koridorlarında Y. T. P. li milletvekili ve senatörlere rastlamak, gruplar halindeki çekişmelere şahit olmak mümkündü. Gündemde Genel Başkan Ekrem Alicanın istifası meselesi ve partinin bundan sonraki tutumu vardı. Aşağı yukarı aynı olayları içinde toplayan iki meselenin halli için iki ayrı grup kararlı gelmişlerdi. '

Partinin Hükümete karşı olan tutumunu beğenmiyen ve Genel İdare Kurulunun gidişatını tasvip etmiyen sert politika taraflıları, o sabah erkenden Mecliste göründüler. İşi dirije edenler, aralarında toplandılar. Ancak şunu söylemek gerekir ki, Alican ve Aybara karşı olan grupta Meclisin tatili sırasında ufak tefek fikrî değişmeler olmuş, teşkilâtla yapılan temaslardan sonra bazı kararlarda küçük tadilatlar yapma zorunluğu ortaya çıkmıştır.

Evvelemirde, kesin olarak partiden kopma meselisinden vazgeçilmiştir. Daha evvel Genel İdare Kuruluna 1-simleri duyurulan ve istifa edecekleri belirtilen 56 milletvekili ve Senatörün hareketlerini dirije edenler şimdi partide kalmayı daha faydalı bulmaktadırlar.

Sebep gayet basittir: Teşkilât bu hareketi tasvip etmemiştir. Esasen Alican Aybar ikilsine karşı olanları, teşkilâtın bu tutumu şaşkına çevirmiştir. Hele Doğu milletvekilleri ne yapacakların şaşırmışlardı. Kars, Erzincan, Erzurum ve Sivas İl Yönetim Kuralları Y. T. P. içindeki bu cereyanın destekleri say..aycılardı. Ama geçen günler, hele Genel Merkezin karşısında bulunan grupun Meclis içindeki hareketleri durumu bunların leyhlerine çevirmiştir. Bu dört Doğu ilinin idarcileri Meclis Grupunda baş kaldıranları zaman zaman destekler görüşmüşler partinin genel politikası bakımından zaman zaman onlarla be-

raber dünyayı vaad edip.. Gel gör ki, şimdi oldukça değişik şeyler söylüyorlardı. Parti içindeki bu çekişmelerin Y.T.P. yi zayıflattığı kanaati il teşkilatlarında yerleşmişti Parti içi rekabetin Büyük Kongrede halli gerektiği fikrini savunuyor ve Genel Merkez aleyhtarlarının sabretmesi lâzımgeldiğini belirtiyorlardi. Ayrıca açıktan açığa bir kopma halinde, kopanları kimsenin; takip etmiyeceğini ve bunların açıkta kalacaklarını söylüyorlardı.

Böylelikle Y. T. P. içinde başkaldıran grupun yeni bir grup kurma hevesi kursaklarında kaldı. Hareket tarzlarını bir noktada topladılar ve fırtınalı Grup toplantısına bu noktada kümeleşerek girdiler. Ayrılmak için vasat hatır değildi! Ayrılanlara gelince, ilâhlara kurban olarak verilmişlerdi.

Mümkün mertebe..

Saatlerin 10.05 i gösterdiği sırada Y. T. P. Grup odasının kapısı kapandı. Denilebilir ki toplantıda başkentte bulunan Y. T. P 11 bütün parlamento üyeleri mevcuttu.

Grupta ilk söz alanlar milletvekilleri oldu. Tatil" sırasında gezmişler, görmüşler ve temas etmişlerdi. Bunun sonucu bir kanaata varmışlardı. Y.T.P. 11 seçmen, Hükümeti bu derece desteklemeği hoş karşılamıyordu! Bu, partiyi yıpratıyordu. Böylesine pasif politika Y. T. P. nin tamamen aleyhine oluyor, partinin prestijini sarsıyordu. Seçmen, Y. T. P. den muhalefet vazifesini yapmasını bekliyordu. Partinin gidişi bu yönde gelişmezse bundan böyle bir tek oy almak mümkün değildi

Milletvekilleri bu konuda muhtelif misaller verdiler. Misallerin en enteresanı herşeye rağmen iki kelime lâf etmekten kendini alamıyan Talât Asalınki oldu. Asal, C.H.P. ye olan yakınlığın partilere verdiği zarardar bahsederken A. P. nin bundan dolayı uğradığı kayıplardan dem vurdu ve kendi seçim bölgesi Edirnede A P. İl Merkezinin manav dükkânı olarak kullanıldığını anlattı.

Alican söz aldığında Grup henüz kısımlara ayrılmamış, kimin ne düşündüğü pek belli olmamıştı. Bu hava içinde müstafi Genel Başkan istifa sının sebeplerini açıkladı. Birinci derecede sebeb Gruptaki anlaşmadıklar dI. Mesele nereden doğmuştu? Tedbirler Kanununa Y. T. P. beyaz oy tasvip- kullanma kararını almıştı Sonra pekçok milletvekili kırmızı oy kullanmış ve parti disiplininin olmadığını ortaya koymuştu. Y. T. P. de herkes bir havadan çalıyordu. Buna mani olmak gerekirdi. Partide bir disiplin şarttı. Açık konuşmak lâzımdı. Fikirler ne ise burada belirtilmeli, ama alınan kararlara riayet edilmeliydi. Milletvekilleri gittikleri yerlerde kendisinden istifasını "partinin kurtuluşu" olarak vasıflandırmışlardı. Böyle bir hengâmede Genel Başkanlık yapmasına imkân yoktu.

Alicanın konuşması pek fazla tesirli olmadı. Bolu Senatörü Uzunhasanoğlu meseleyi başka yönden alarak Alican ve beraberindekilerin partiyi yıprattığını izaha çalıştı. Üstelik samimiyetsiz olan kendileri değil, Alişanla beraber olanlardı.

Karadenizli Milletvekillerinden Etem Kılıçoğlunun konuşmasının hangi tarafın lehinde olduğu pek anlaşılmadıysa da Alicanı pek kırmak istemediği sezilir gibi oldu.

Saat 18.80 sıralarında Grup, tekrar toplanmak Üzere dağıldı. Öğle tatilinde başkaldıranlar yeniden toplandılar. Yapılacak olanları bir kere da* ha gözden geçirdiler. Amaç, partiyi parçalamak bunun faydasız olacağını, pek yalnız kalacaklarını biliyorlardı değil partinin sert muhalefet yapmasını sağlamaktı. Böylece Kongreye kadar durum idare edilecekti.

Nitekim öğleden sonraki toplantıda hücumlar bu yönden oldu. Alican tekrar kürsüye çıktığında oyuna gelmiş, kendisinin bir C. H. P sempatizanı olmadığını savunmak zorunda kalmıştı. Bunu, "Güç, Birliği" hikâyesine kadar götürdü. Şimdiye kadar daima C. H. P. ye karşı olmuş; Güç Birliğine iştirak etmemişti.

Lâfının burasında arka sıralardan Turan Bilgin elinde bir gazeteyle fırladı. Gazete Karagöz gazetesiydi. Birinci sahifesinde Başbakan İnönünün idare ettiği liderlerden mürekkep bir orkestra karikatürize edilmişti. Altında "Çatlak sesleri nihayet çıkarmayı bıraktınız" mealinde bir resim altı vardı. Bilgin bu nüshanın 300 bin bastırıldığını ve "günün şartlarına" uyularak girişilen işlerin C. K. P. tarafından halka böylece intikal ettirildiğini söylüyordu. Grup birden karıştı. Alican daha fazla konuşmanın faydasızlığını anlayınca kürsüden indi ve "şartım yok, istenirse giderim" dedi. Alicanı, milletvekilleri durdurdular. Meseleleri bir kere daha gözden geçirmeyi teklif ettiler.

Mağlûp ve galip..

Bütün bunların tartışılmasından sonra hava yumuşadı. Bir tebliğin hazırlanmasına karar verildi. Tebliğ iki uç tarafından kaleme alınacaktı. Bir taraf Yusuf Azizoğlunu, diğer ta-

"Taklitlerinden Sakınınız"

Lider, hiç şüphesiz fikri olan ve bu fikrini tatbik eden adamdır. Lider vardır, gemisini ikna yoluyla yürütür. Lider vardır, gemisini zorbalıkla yürütür. Lider vardır, gemisini prestijiyle yürütür. Lider vardır, gemisini kombinezonlarla yürütür.

Demokrasi bilse, son 'günlerde bir yeni tip lider getirdi: Gemisini istifa suretiyle yürüten lider.

İstifa etmek ile bir teşekkülü ya liderin görüşünü benimsemek, ya da yeni bir lider seçmek şıkları arasında bırakmak farklı şeylerdir. Tabii ve güzel olan ikinci şekildir. Ciddi lider, önemli prensip meselelerinde vaziyet atması ve akıntıyı değişik istikamete çevirmesi gerektiğinde fikirlerini açık açık söyler. Bunların savunmasını yapar. Daranışının sebeplerini anlatır. Eğer başında bulunduğu teşekkül öteki istikamette ısrar ederse, gemiyi yürütmekte mazur olduğunu hatırlatır. Ondan sonra, harara geçilir.

Karar lideri muhafaza karart olursa, ne ala. Lider, gemiyi yürütmekte devam eder. Yok, aksi istikamette bir temayül teşekküle hakim olmuşsa; lider kaptan köprüsünden iner ve tekne değişik kumandaya geçer. Yoksa, bir liderin ikide bir istifa edip edip bunu geri alması, teşekküllerin de bir sorumluluk duygusuna asla sahip olamamaları baba, ile evlatlarını yüz - göz hale gelmelerinden başka mana taşımaz. Ne istifa çocuk oyuncağıdır, ne de bir istifanın haydi bilemediniz bir defadan faz-- durumda geri alınmasının beğenilecek tarafı vardır. Unutmamalıdır ki Türkiyenin yetiştirdiği iki büyük devlet adamından hiç biri ne Atatürk ve ne de İnönü partilerinin başından bir tek defa bile istifa etmemişler, hiç kimseyi yolda bırakmamışlar, fakat en güç anlarda görüşlerini istifasız kabul ettirmişlerdir.

Bundan, alınacak bir ders vardır.'

raf Turan Bilgini öne sürdü. Ancak Bilgin, tebliğin Grup İdare Heyeti tarafından hazırlanmasını, bir patırdı çıkmaması için Alicanın da bu işe katılmasını teklif etti. Bilginin teklifi kabul edildi.

Y. T. P. tebliğinin hazırlanması Oldukça uzun sürdü. Saatler 22 yi gösterdiği sırada tebliğ, Gruba getirildi. Gene uzun tartışmalar oldu. Tebliğin bir yerinde şöyle bir ibare vardı ve karşı tarafı ayağa kaldırmıştı: "Grup, Genel Başkan Alicanın etrafında tam bir beraberlikle.."

Bilgin, Refet Sezgin, Ata Bodur bu ibarenin kaldırılmasını istediler. Alican fazla itiraz etmedi. İbare kaldırıldı ve tebliğ basma gönderildi.

Ancak tebliğin kabulünde Alicana karşı olanlar küçük bir hesap hatası yaptılar. Tebliğ hazırlanırken, aralarında yaptıkları konuşma sonunda, tebliğin oy birliğiyle kabulünü sağlıyacak tedbiri almayı karara bağlamışlardı. Bu teşkilâtı sükûna kavuşturacak bir tedbir olacaktı. Bunun çaresi de tebliğe red oyu vereceklerin salonu terki şeklinde bulunmuştu. Nitekim, dirijanlar ağır ağır, kırmızı oy sahiplerini dışarı yollamağa başladılar. Refet Sezgin, Halit Zorbun, Ata Bodur, bazı Sivas Milletvekilleri, Cevat Önder ateşi yükseldiğinden çok evvel salonu teketmişti- salondan çıktılar. Sadece kıyıda kalan ve hesap yanlışlığı sonucunda unutulan bir milletvekili işleri bozuverdi. Ethem Kılıçoğlu tebliğ oylanırken itiraz eden tek milletvekili olarak salonda kaldı ve doğrusu kendisi de buna pek şaşırdı.

Y. T. P. deki fırtınanın bittiği sanıldığı bu günlerde iki taraf yeni bir meydan muharebesine hazırlanmaktadır. Genel Merkeze karşı olanlar Alicanın Başkanlığına Kongreye kadar ses çıkarmıyacaklardır. Ancak, Aybarın, yeni yapılacak vazife taksiminde: ikinci Başkanlıktan çekilmesi özünü almaşlardır. İkinci Başkanlık için aday İhsan Hamit Tiğreldir. Ayrıca Y. T. P.nin Meclis içi çalışmaları, Koalisyonun iki kanadına tamamen karşı olacaktır.

Nitekim, haftanın ortasında çarşamba günü bu kararların tesiri, dikkatli kulaklardan kaçmadı. 147 lerle İlgili kanun tasarısında Y.T.P. adına konuşan -birisi sözde kendi adına konuşmuştu- iki milletvekili ayrı telden faldılar.

Yusuf Azizoğlu kanunu Hükümetin görüşü yönünden savunurken, Refet Sezgin tamamen aksi yönden hareketle kendi Grupunun hislerini ortaya koydu.

Serpintiler

A. P. deki kıpırdanma herzamanki gibi Ege bölgesinde cereyan etti. Teşkilât tatil dolayısiyle seçim bölgelerine giden milletvekillerinin etrafını sardı ve başkentte geçenler hakkında bilgi istedi.

Hele teşkilâtla temas için geziye çıkan Bakanlar adamakıllı terlediler. Haftanın içinde bir gün Aydın İl Merkezinde, uzun dar salonun kenarında oturan iri yapılı, yağlı pardesülü bir adam, masaya yumruğunu vurdu ve:

"— Bey, sen benim sözümü kesemezsin.. Konuşacaksan, git Meclisinde konuş" dedi. Adının Rasim Yıldırgın olduğu belirtilen A. P. li, yumruğu ve sözleri Aydın Senatörü İskender Cenap Egeye karşı kullanmış, salonun diğer ucunda oturan iki A. P. li Bakana da şöylece bakmıştı. Toplantı bir sohbet toplantısıydı. Muhittin Güven ve Kârmuran Evliyaoğlu Egede yaptıkları gezi cümlesinden Aydına uğramışlardı. A. P. li vatandaş durmuyor konuşuyordu:

"— Biz Gümüşpalayı hepten tasvip etmiyoruz. Biz cahiliz, cahiliz ama adamın gözbebeğinden anlarız işi"

Sohbet A. P. li vatandaşın bu sözleriyle kalmadı. 22 Şubat olaylarına karışan subayların affi soruldu, ihraç edilenlerden dem vuruldu ve Bakanlardan cevap istendi.

Osman Kibar
Tehlikeli hevesler

Güven, oturduğu yerden bütün sükûnetini muhafaza etmesine rağmen sırsıklam terlerken meseleyi şöyle özetledi:

"— Bakın, biz geminin kaptan köşkündeyiz. Siz hamulesisiniz. Bizi daha süratli gitmeye zorlarsanız, gemiyi karaya oturturuz..."

A. P. li vatandaşlar Güvenin sözlerini kestiler ve:

"— İyi, anladık ya, bu geminin pusulası kimin elinde?"

Bir başkası cevap verdi:

"— İsmet Paşanın..."

Bakanlar, İzmire döndükleri zaman Ege teşkilâtının bir kararıyla karşılaştılar. Teşkilât ne pahasına olursa olsun Büyük Kongreye gitmeye kararlıydı ve il, ilçe kongrelerini Nisan sonuna kadar tamamlıyacaktı.

Bütün bunlardan başka iki Bakan İzmir İl İdare Kurulunun bir toplantısına katılma talihsizliğine uğradılar. Toplantıda Osman Kibar ve Mehmet Karaoğlu grubu Genel İdare Kurulunun tutumundan şiddetle şikâyet etti ve bu şekilde devam ederse işe el koyacaklarını belirtti. Toplantının bir yerinde Osman Kibar işi şakaya döktü ve iki Bakana hazırladığı bir tebliği okudu. Tebliğ şöyleydi:

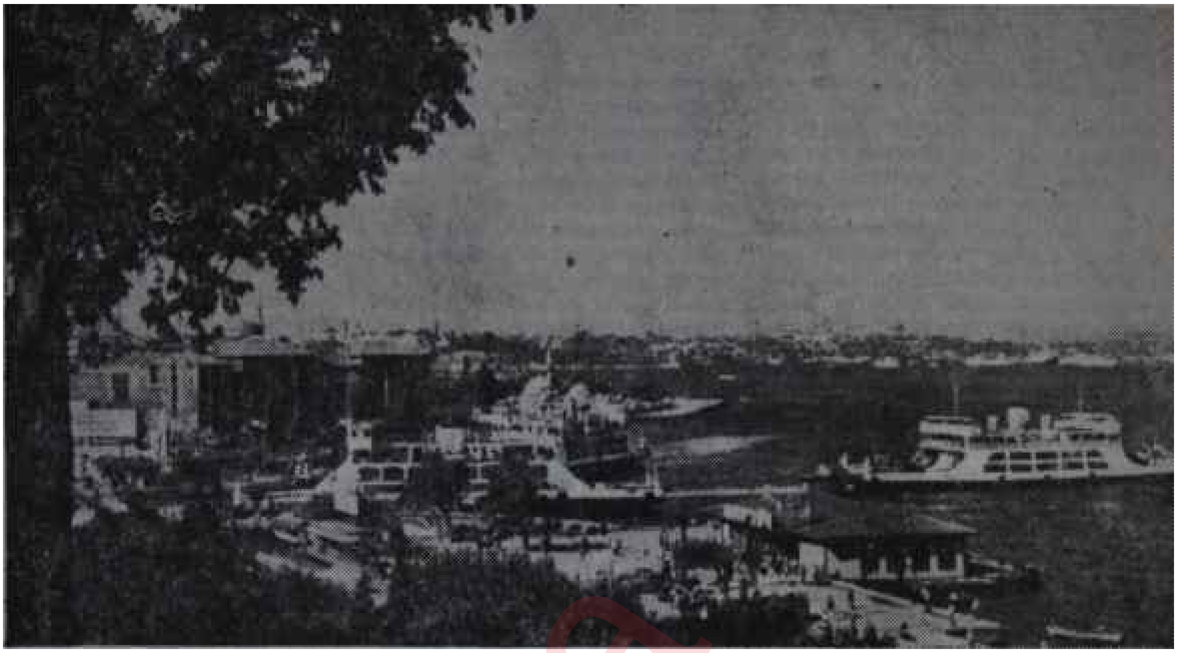
"— Dikkat.. Dikkat.. Burası A. P. Genel Merkezi. Partimizi, içine düştüğü çıkmazdan kurtarmak için idareye el koyduk Bu hareket, hiç bir gruba karşı değildir. Gayemiz; huzuru sağlamak ve en kısa zamanda Büyük Kongrede seçimle iş başına gelecek idareye partiyi terketmektir. Koalisyona sadığız..."

İki Bakanın biraz da soğukça gülümsiyerek dinledikleri tebliği müteakip, Kibar ve Karaoğlu Genel Merkezin kendilerini ihraç için bir formül aradığını belirttiler. Evliyaoğlu ve Güven, bunun aslı olmadığını, kendilerine itimatları olduğunu söyleyince Kibar ve Karaoğlan bıyık altından gülümsediler.

A. P. Ege teşkilâtında önümüzdeki haftalarda bazı ihraçlar olacaktır. İhraç edilecek olanlar, Gümüşpalayı tasvip eden grupların Adamlarıdır. Teşkilât bu işlemi kendi arasında tamamladıktan sonra kongreleri süratle ikmal edecek ve Büyük Kongreye gidecek delegeleri tesbit edecektir.

Ancak bu çeşit bir teşebbüs, İzmitte başarısızlığa uğradı. Kocaelili müfritler Koalisyon ve İsmet İnönü lehine konuşan iki temsilcisini partiden muvakkaten ihraç etme kararı aldılar, bunu deftere de geçirdiler.

Ama, kararı imzalayacak adam çıkmadı!

İstanbulun umumi manzarası
Acem mülkünü turistler getirecek

İstanbul

Büyük başın büyük derdi

(Kapaktaki Vali)

Bitirdiğimiz haftanın içinde bir gün saçları düz taranmış, esmer ve hafif şehlâ bakışlı bir adam eliyle, masanın üzerindeki beyaz örtüyü hafif bir hareketle düzeltti, sonra yan tarafında aleste bekleyen garsona dönerek:

"— Lütfen hesabı getirir misiniz?" dedi. Garson :

"— Başüstüne" diyerek seğirtti. Az sonra esmer, hafif şehlâ bakışlı adamın önüne bir hesap pusulası kondu.

Hâdise, Sirkecide mütevazi bir lokantada cereyan etti. Şehlâ bakışlı esmer adam, İstanbulun 13. valisi Niyazi Akı idi. Akı Sirkecideki mütevazi lokantada hiç kimsenin dikkatini çekmeden yemeğini yemiş, hesabını ödemiş ve sonra günlük ve "mütenekkiren" yapmağa alıştığı teftişine başlamak üzere halkın arasına karışmıştı.

Halkın arasına karışıp "mütenekkiren" dolaşmayı seven İstanbulun 13 numaralı valisinin -bakalım uğur getirecek mi?- bu merakının uzun müddet devam edeceği şüphelidir . Zira İstanbul gibi iki milyon nüfuslu bir şehirde - tâbir Akıya aittir- bir valinin halk arasında kendini belli etmeden dolaşması olacak işlerden değildir. Akının seleflerinden Mümtaz Tarhan da vali bulunduğu sıralarda aynı metodu tatbik etmek istemiş, ne var ki işin sonunda ziyadesiyle eğlenceli sahnelerle karşılaşmıştır. Akının ciddi mizacı böyle eğlenceli mizansen yaratmağa müsait değildir. Öte yandan Akı minyatür vali F. K. G. ye benzer aşırı gösterişçilik gibi bir derde de müptela bulunmadığından İstanbulun pek anlayışlı halkı, yeni valinin şahsında spektaküler bir taraf bulamayacaklardır.

Her vali için söylenmesi mutad, klasik "valiyi çeşitli dertler bekliyor" sözü İstanbulun yeni valisi Akıyı da daha Yeşilköy hava alanında karşıladı. Yeni vali son derece romantik bir hava içinde Yeşilköy hava alanında:

"— İstanbul için elimden gelini yapacağım" diyerek bu havayı daha da körükledi. Mesuliyetlere bakılırsa dertler, daha ziyade İstanbul Belediyesini ilgilendiren dertler mecmuasıdır ve Akının bu dertlerle ilgisi, Belediye Başkanıyla hemdert olmasından ileri gelmektedir. Fakat Akı meseleyi hiç de o yandan ele almadı. Dertlerin Belediye değil de herkese ait olduğu hareket noktasından giderek daha masasının başına geçer geçmez hemen paçaları sıvadı.

Anlayış meselesi

İstanbulun yeni Valisi, İstanbul Valiliğini gelen giden devlet adamlarını karşılama ve uğurlama, şeref defterlerine imza atma ve törenlerde şatafatlı söylevler çekerek kurdele kesme makamı olarak kabul etmemektedir. Meselâ Akı, İstanbulun bir asayiş meselesi bulunduğundan, bu meselenin müzmin bir hale geldiğinden bihaber değildir ve ilk iş olarak İstanbulu medeni bir şehir haline getirmek istediğini ifade etmektedir.

Öte yandan, Niyazi Akı, Amerikada gördüğü eğitim icabı, modern idarecilik tekniğinin geniş mânası **ile** bir "ekip çalışması" olduğunu kabul etmektedir. Nitekim Akı, kendisi **ile** konuşan İstanbuldaki AKİS muhabirine İstanbulun meselelerinin halli için "fikir ve sanat erbabı ile, teşekküller ve kültür müesseseleri ile birlikte çalışmakta fayda olduğunu" söylemiştir. Akı:

"— Su, yol, elektrik gibi mahalli görünen ve şimdiden hayatî mahiyet arzeden problemleri dahi bu görüş içinde halletmek lazımdır" demektedir. Bu anlayış çerçevesi içinde Niyazi Akının birinci derecede ekip arkadaşı, tabiatıyla yeni Belediye Başkanı Prof Kâmuran Görgün - olacaktır.Tabiat

İtibariyle sinirli, hatta eski bir tâbirle "hadidülmizaç" olan Görgüne, serinkanlılığı ve idarecilik tecrübesi ile Niyazi Akı, mükemmel bir fren teşkil edecektir. Ancak, saman zaman iki idareci arasında, çatışmalar olmasını, eşyanın tabiatı icabı kabul etmek lâzımdır. Şimdiye kadar İstanbulda Belediye ile Vilâyetin "iki başlı kartal" halinde çalıştıkları zaman görülmüştür ki, başlar eninde sonunda birbirlerini gagalamaktadırlar. Bu çatışmanın sâdece Kemal Ay» gün -Ethem Yetkiner ikilisi arasında çıkmamış olmasını fiiliyatta bizzat Menderesin Vali ve Belediye Başkanı olmasına bağlamak icap etmektedir

Eski defterler

Yeni Vali Akı, İstanbulu, 27 Mayıs İhtilâlinden sonra Yetkiner - Aygün ikilisinin yerini alan vali, Korgeneral Refik Tulganın bıraktığı şekilde buldu ve hemen geçen zamanın bir muhasebesini yaptı.

Tulga, İstanbulun vilâyet ve belediyesini tam bir keşmekeş içinde bulmuştur. Gerek Belediye Başkan Şefik Erensünün, gerekse ondan sonra gelen başyardımcıların gayretiyiz meselelerin pek çoğunu halletmeye muvaffak olmuştur. Tulga, aşayiş bakımından şehirde titiz bir idare kurmağa gayret etti. Ancak ihtilâl devrinin asker valisi olması dolayısıyla İstanbulda basit asayiş olaylarının dışında tutulması gereken olaylarla meşgul oldu. Silâhtarağa Fabrikasının uçurulma teşebbüsü, Yassıadadakileri kurtarma teşebbüsleri, Lütfi Kırdarın cenazesinde hâdise çıkaranlar, gericilerin arsız davranışları Tulganın başını ağrıtan meseleler oldu.

" Gangster Necdet Elmas meselesi; de ve Aylanın kaybolması hâdisesin de, basını ve hatta hükümeti meşgul eden asayiş vakalarında da gene Tulganın dertli başı pek ağrıdı. Bu bakımdan Tulganın valilik devresini kendisi için bir talihsiz devre olarak kabul etmek yarinde olur.

Akının, Tulgadan devraldığı İstanbul şehrinin belediyesi de, vilâyet gibi yeni başarılmış bir takım işlerle Akının karşısına çıktı.

Belediyecilik alanında Vali Tulganın yaktıklarını yabana atmanın haksevercilik olmadığı, bugün hemen hemen bütün İstanbul tarafından kabul edilmekledir. Yeni Belediye Zabıtası Yönetmeliği Tulga zamanında hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmeliğin tatbikatından olarak, Tulga, İstanbulun sebze ve meyve piyasasını elinde tutan kabzımalların saltanatı ile mücadele etti. Bu mücadelede Tulgaya 27 Mayıstan sonra Hal Müdürlüğüne getirilen Binbaşı Turgut Budakın büyük yardımı olmuştur. Ayrıca, yine Tulganın gayretleri ile Belediye Cezaları kanunu tadil tasarısı hazırlandı.

Fakat Tulganın asıl gayretleri, Belediyenin kurulusunu değiştiren Kanun tasarısının hazırlanması sırasında olmuştur. Tasarı hazırlanmış ve İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir. Gönderilmiştir ama, İçişleri Bakanlığından bir daha ne ses ne de seda çıkmıştır. Kelimenin tam mânası ile İçişleri Bakanlığında uyutulan bu tasarıda, Belediye işleri kurmayca düzenlenmiş ve iki safhada mütalaa edilmiştir. Birinci safha "plân" safhasıdır ve safhada merkeziyetçilik ön plâna alınmıştır, ikinci safha "icraat" safhasıdır. Tasarı İcraat safhasında ise ademi merkeziyetçilik prensibini öne almaktadır. Tasarıya göre, seçimle işbaşına gelecek belediye baş kanı sembol olarak bulunacak ve tayinle gelecek başyardımcı "icrai" rol oynıyacaktır. Tulga bu tasarının hazırlanma safhasında bilhassa Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana ortadan kaldırılamamış olan "Osmanlı bürokrasisini Belediyeden silkip atma ama cını güdüyordu. Zira, Tulga bürokratik formaliteler ve şahsi alışkanlıklar yüzünden basit bir evrakın bile ortalama 21 - 80 gün arasında intaç edildiğini müşahede etmişti. Tulgaya göre, Belediyenin kuruluşu yeni esaslara göre düzenlenirse, bu kırtasiyecilik ortadan kalkacak ve bir iş en kısa zamanda halledilerek, vatandaşların şikâyetinin önüne geçilecekti. Tulganın Belediye Seçimleri Mevzuatında da bir tadil tasarısı hazırlayıp İçişleri bakanlığına gönderdiği, fakat bunun da ondan öncekiler gibi uyutulduğu bilinmektedir. Bu tasarıda da Belediye Meclisi üyelerinin 2/3 ü korporatif şekilde çeşitli meslek teşekküllerinden gelecek, üçte biri ise, siyasi partilerin gösterdikleri adaylar olacaktı. Belediye Başkanı ise Meclis üyelerinin dışında tek dereceli olarak seçilecekti. Tulganın Belediyede deimlemesine bir reforma gitmenin öncelikle, Belediye mevzuatının hukuki yapısını değiştirmek sureti ile mümkün olabileceğine inandığı ve çalışmalarını o istikamete teksif ettiği bilinmektedir.

Tulga Belediyede işe başlar başlamaz, geniş bir tasfiye hareketine girişti. 27 Mayıs İhtilâlinden önce Belediyede 40362 memur çalışmaktaydı. Tulga, 780 kişinin hiç iş görmeden maaş aldıklarını tesbit etti ve derhal işlerine son verdi. Sonradan boşalan kadrolara yapılacak tayinleri de durduran Tulga, 40362 lik memur sayısını 37000 kişiye indirdi. Vatandaşları zarara sokan istimlâklerden de

Akı ailesi bir arada

Tatlı sürpriz

kaçınan Tulga, İstanbuldan tramvayları kaldıran Vali olarak | anılacaktır. Tulganın Belediye Başkanlığı sırasında en önemli mesele ekmek meselesi oldu. Tulga "günün konusu" haline gelen ekmek fiyatlarını 65 kuruşa indirdi ye 65 kuruştan "bir kuruş yukarıya" çıkartmadı. Tulgayı meşgul eden meselelerden birisi de su meselesi oldu. Yapılan etüdler sonunda İstanbul tarafından Anadolu yakasına boğazın altından su geçirtilmesi projesi üzerinde karar kılındı ve 12 milyon liraya çıkacak olan bu proje için 1962 bütçesinden tahsisat ayrıldı.

"Besmeleyle açılır dükkânımı»"

istanbulun yeni Valisi Akı, İstanbulu Tulgadan böyle devraldı. Başlanılmış, fakat bitmemiş pek çok U, Akıyı bekliyordu. İstanbulun dertleri biter tükenir gibi değildi. Her gün biraz daha fazla keşmekeş haline gelen şehir trafiği, hergün artan piyasa kontrolsüzlüğü, şehirde bulunsa kaptı kaçtı şahısların davranışları ve nihayet İstan bulun ezeli derdi kabadayılar Akının paçaları hemen sıvamasına sebep Oldu. Akıvilayetteki güngörmüş odasına oturur oturmaz işte bunun için evvelâ eski defterleri bir karıştırarak işe başladı. Sonra İstanbulun halledilecek dertlerini bir sıraya koydu. Önce şehrin asayişi konusunda tedbirler almak, halkı sükûna kavuşturmak gelmekteydi. Nitekim ilk hamleyi de yaptı. Akının ilk verdiği emir İstanbulun huzurunu kaçıran kabadayıların bertaraf edilmesi oldu. Sonra yeni vali halkın kendini henüz tanımamasından faydalanarak "mütenekkiren" kontrollara başladı.

Bu işi seleflerine benzememeğe çalışarak başarmağa çalıştı. Zaten Akının hedefi evvelâ İstanbulu ve İstanbulluyu yakınen tanımaktı. Sonra şehrin temizliğine azami itina edilmesi işini ele aldı. Dilenci akınının önlenmesini bir plâna raptetti. Yeni valinin bundan sonraki işi uzun vadeli bir "şehri kalkındırma" plânı olacaktır. Akı bilhassa turizme son derece büyük önem vermektedir.

İstanbulun dertlerini halle, Tulganın bıraktığı yerden devama kararlı bulunan Akının hikâyesi ise orta halli bir aile çocuğunun hayat hikâyesinden ibarettir. Zaten Akının şahsiyeti de bir parça bu hayat hikâyesinde mündemiçtir.

Bir valinin hayatı

İstanbulun yeni valisi 1913 yılında Bilecikin Pazaryeri ilçesinde doğmuştur. Babası Mehmet Bey, Bileciğin eski ve köklü ailelerinden biri ve yetiştirdiği ulemalarla şöhret bulan Hacı Seyitler ailesine mensuptur. Akının Antalya valiliği sırasında ve-

İstanbulda trafik
Baş belası I

fat eden annesi Emine Akı da gene Bileciğin bahçe ziraatiyle meşgul olan büyük ailesinden birinin kızıdır. Niyazi Akı henüz dört yaşındayken bir ilkokul öğretmeni olan Babası Mehmet Çanakkalede şehit düştü. Kendisinden başka ikisi henüz çocukken ölen üç erkek kardeşi daha vardı. Çok genç

İstanbulda dar sokaklar
Baş belası II

yaşta dul ve halen yaşıyan iki erkek çocukla kalan Emine hanım bütün gayretini ve gücünü evlâtlarının yetişmesine verdi. Niyazi Akının küçüğü olan Kardeşi Fahrettin Akı halen yarbaydır ve Aydın Askerlik şubesinde görevlidir.

Akı ilk tahsiline Bilecikte başladı, sonra işgal dolayısiyle göç ettikleri Eskişehirde devam etti. Dördüncü sınıfta iken o zamanlar ilk okul kısmı da bulunan Bursa Sultanisine parasız yatılı öğrenci olarak girdi ve 1931 yılında Liseyi bitirinceye kadar bu okulda okudu. Bursa Sultanisinin sportmen, hocaları tarafından çok sevilen bir öğrencisi olan Niyazi Akı her dersinde başarılı bir öğrenciydi. Liseyi bitirdiği zaman Niyazi Akının yüksek tahsil için aklına ilk gelen o zamanlar İstanbulda Beşiktaşda bulunan Mülkiye oldu. Çünkü daha çok küçük yaştan beri idari sahada çalışmayı arzuluyor ve bilhassa kaymakam olmaya özeniyordu. İçindeki bil arzu yüzünden Niyazi Akı liseyi bitirir bitirmez İstanbula geldi ve Mülkiye imtihanlarına girerek kazandı. Mülkiyeyi hiç sene kaybetmeden 1934 yılında bitirdi ve idari sahada vazife almak için müracaat etti. O devirde kendilerinden hangi bölgede maiyet memuru ve bucak müdürü olmak istedikleri hakkında Dahiliye Vekaletinin bir sorusuna da vazifeden kaçmak gibi olmasın diye sınıf arkadaşları bulunan Bayındırlık Bakanı Emin Paksüt ve Bursa Valisi Enver Kuray ile birlikte yer tasrih etmeden "herhangi bir yer" diye cevaplandırdı. Ancak o sıralarda yürürlüğe giren bir hükümet kararnamesi askerliğini yapmıyanların idari sahada vazife almasını önlediği için Niyazi Akı Mülkiyeyi bitirir bitirmez istediği vazifeye kavuşamadı. Bu Akı için büyük üzüntü konusu olmuştur. Dahiliye Vekâletinde, askerliğini yapmaması yüzünden vazife alamayan Niyazi Akı bu defa D.D.Y. Genel Müdürlüğü Muhasebe ve Maliye Reisliğine memur olarak girdi. Akının bu vazifesi 1935 yılına kadar sürdü. 1935 yılında askere giden ve 1936 sonunda vatani vazifesini tamamlayan Niyazi Akı nihayet idari sahada vazife almaya hak kazandı ve 1939 yılı Ağustos ayma kadar kalacağı Ankaranın Cebeci Bucağı Müdürlüğüne tâyin edildi. Bundan sonra Akının kaymakamlık devri başlar. 1939 yılından 1941 yılına kadar Alanya, 1941 den 1944'e kadar çok zor hayat şartları içinde geçen Mardinin, Midyat ve 1944 den 1947 ye kadar Safranbolu ilçelerinin; kaymakamlıkları gelmektedir.

Bu ilçelerdeki 2. Cihan Savaşının çok zor şartları içinde geçen kayma-

kamlık yılları Niyazi Akıya idari bakımdan bir çok tecrübeler kazandırmıştır. 1947 yılında İçişleri Bakanlığı bazı kaymakamları tetkik ve tahsil için yurt dışına göndermek üzere imtihan açtı. Niyazi Akı bu imtihana girdi ve aralarında Turgut Göle, Orhan Öztrakın da bulunduğu 13 arkadaş ile birlikte muvaffak olarak 2,5 yıl için Amerikaya gitti. Niyazi Akının Amerikadaki ilk altı ayı İngilizce yi öğrenmekle geçti. İngilizce öğrenmek için gördüğü küre bitince Springfield şehrinin Belediye Başkanına takdim edildi. 1948 yılına kadar bu tekirde kalarak mahalli idareyi tetkik eden Niyazi Akı daha sonra Amerikanın her eyaletinde mahalli idareler ayrı olduğu için California'ya geçti ve burada 1949 yılına kadar kaldı. 1949 yılında ise Washington'a gelerek Federal Devletin, kuruluşunu incelemeye başladı ve Amerikalıların "Civil Service Commission" ile "İmmigration and Naturalization Office idarelerinde çalıştı. Niyazı Akı Amerikada iken iki seçimde bulundu ve seçim kampanyaları sırasında partilerin nasıl çalıştığını tetkik etmek fırsatını da elde etti.

Yeni vazifeler, yeni sahalar

A merikada bir hayli usun süren tetkikten dönünce İçişleri Bakanlığı Niyazi Akıyı tetkik kuruluna tâyin etti. Hemen sonrada 1950 seçimlerinde D. P. iktidarı iş başına geldi ve valiler arasında yaptığı değişiklik mirasında Niyazi Akıyı Tunceli Valiliğine tâyin etti. 1950 yılı ile başlıyan Niyazi Akının valilik hayatı muvaffakiyet ve dürüstlük örnekleri ile dolu bir devredir. 1950 den 1951 Temmuzuna kadar Tunceli, 1951 den 1953 yılına kadar da Kars valiliği yaptı Kars Valiliği sırasında 1952 yılında ..arkadaşının akrabası olan emekli . yiz üyelerinden Sakıp Kınoğlunun kızı Melek Kınoğlu ile evlendi. Melek Kınoğlu Ankara Fen Fakültesi Fizik bölümünün ilk kız mezun öğrencisidir ve Niyazi Akı ile evlenmesi Fakülteyi bitirebilmesi için bir yıl tehire uğramıştır. Akı ailesi Karsdan ayrılmadan bir de erkek çocukları oldu. Çocuklarına Niyazi Akının Çanakkalede şehit düşen babasının ismi Mehmet verildi. Niyazi Akı Karsdan sonra Kastamonuya tâyin olundu. Burada da Esin adını verdikleri bir kızevlâda sahip olan Niyazi Akı 1955 yılında Erzuruma tâyin edildi ve Doğunun bu önemli ilinde 1957 sonuna kadar kaldı.. Erzurum Valiliği sırasında Niyari Akı, gazetecilerin daveti üzerine o ana kadar hiç bir Valinin cesaret edemediği bir şeyi yaptı ve Kasım Gülekin de bulunduğu C. H. P. İl Kongresine gitti. O zamanlar Niyazi Akının bu hareketi çok takdirle karşılanmıştır. Erzurumdan sonra Akı Antalya valiliğine tâyin olundu ve 27 Mayıs Devrimine kadar burada kaktı. Turizm bölgelerinden biri olan Antalyaya Niyazi Akı çok şeyler kazandırmıştır.

27 Mayısta valiler arasında yapıan tasfiyede dokunulmayan valilerden birisi de Niyazi Akı oldu. Sadece yeri değiştirildi ve Diyarbakıra tâyin edildi. Diyarbakırda 8 ay kalan Akı, oradan Amasyaya tâyin olundu. Burada 14 ay vazife gördükten sonra.; hiç beklemediği bir sırada İstanbul valiliğine getirildiğini gazetecilerin telefonundan öğrendi,

İstanbulun yeni valisi Akı
13'ün kademi

Dürüst bir idareci

Niyazi Akı bütün valilik hayatı sırasında hiç bir zaman partizan olmamış ve siyaset dışı kalabilmeyi başarabilmiş nadir idare adamlarından biridir. Akı iç politikanın en hararetli günlerinde dahi politikanın dışında kalmasını bilmişti. Halen de hiç bir siyasi ihtirası yoktur. Sadece bir idare adamı olarak hizmet ettiği halkı, hiç bir fark görmeksizin memnun etmeye çalışır. Muvaffakiyetinin sırrı da buradadır. Durmak yorulmak bilmez bir çalışma enerjisi vardır. Bunun yanında boş zamanı prim ailesinin yanında ve başında geçirmeyi ister. Gece hayatından ve eğlenceden hoşlanmaz. Memleket meselelerinin tartışıldığı meclisler onun için caziptir. Akının bir hususiyeti de çok mütevazı ve alçak gönüllü bir insan olmasıdır. Kısa zaman içinde fethedemiyeceği kalb yoktur. Hizmet ettiği yerlerde adı daima iyilik ve saygı ile anılır. Bir hürmet otoritesi olarak da gerekli bütün vasıfları üzerinde toplamıştır. Bunun son örneğini geçen hafta pazar günü Kıbrısta bazı mabetlerimiz tahrib edildiği gün göstermiştir. Hâdise Ankaradan kendisine haber verildiği zaman hemen makamına gitmiş ve hiç telâşa kapılmadan gerekli emniyet tedbirlerim almıştır. Bu serinkanlılıkla alman tedbirler neticesidir ki o gün İstanbulda hiç bir taşkınlık olmamış ve hâdiseler gayet normal geçiştirilmiştir.

Niyazi Akının olağanüstü bir merakla durduğu konu turizm ve ormancılıktır. Akı turizmin memlekete[1] hem maddi, hem de manevi bakımdan büyük faydalar getireceğine inanmıştır. Bu alanda inandığı başka bir konu da orta sınıf Avrupalı için ucuz, fakat temiz ve konforlu turizm tesislerinin bu alanda çok hizmet 12304 gibi memleket turizminin 1 numaralı bölgesinde, bu alanda çok hizmet etmek emelindedir. Niyazi Akıma ikinci bir merakı da ormanlardır. Tabiatta yeşilin her türlü görünüşüne hayrandır. Bir ağaç dikmeyi bir okul inşa etmek kadar önemli sayar. İstanbulda yapacağı işler arasında aklından geçirdiklerinin başta geleni şehrin ağaçlandırılmasıdır. Turizm alanında ise ele alacağı ilk yerlerden birisi Çamlıca olacaktır.

İstanbulun yeni valisi turist ademin artmasında başlıca rolün turiste rahatlık ve emniyet sağlamak kadar ucuzlukda olduğuna inanmaktadır.

Akı valiliği sırasında muhtelif defalar Türkiyeyi temsilen yurt dışına çıkmıştır. 1956 yılında Amerikaya, 1958 yılında ise İngiltereye bazı Valiler ile birlikte davetli olarak gitmiştir. 1967 yılında ise Belçikada toplanışı Beynelmilel idari İlimler Enstitüsü kongresinde Türkiyeyi temsil etmiştir.

Niyazi Akı özel hayatında son derece sakin ve iyi bir aile babasıdır. Eşi Melek Akı da, her bakımdan kocasına ayak uydurmuş kültürlü ve vatansever bir hanımdır. Antalyada doğan son çocukları Celâl ile birlikte üç evlât sahibidirler. Akı mecbur olmadıkça içki içmez. Sigaraya da fazla düşkünlüğü yoktur. İşlerinin dışında an çok sevdiği sev seyahat etmektir. Müziği sever, folklor dansları ve halk müziğine de çok meraklıdır.

İstifaya mecbur bırakılan eski Suriye kabinesi toplantı halinde

Kısa süren saltanat

Suriye

Günü gününe altı ay

Geride bıraktığımız hafta içinde çarşamba günü sabahın ilk saatlerinden itibaren Suriyede ordu idareyi ele aldı. Bu darbe, Suriyeyi Mısırdan ayıran 28 Eylül 1961 hareketinden tam altı ay sonra vuku bulmuştur. O zaman bahis konusu olan Mısırın tahakkümüne son vermekti. Bugün ise ordu, basını almış gider gibi görünen parlömanter rejimi kovmaktadır.

28 Eylül darbesi Katana üssünden hareket eden Suriyeli kıtaların I. Ordu karargâhını basmaları ve o sırada Suriyede bulunan Mısırlı Mareşal ve Nasırın muavini Abdülkerim Amrı ele geçirmeleri şeklinde olmuştu. Suriyeliler, ayrılığın kabul edilmesi şartı ile ve söz üzerine Mareşal Amrı serbest bırakmışlardı.' Bununla beraber Nasır yine de fevri hareketlerden kaçınamamış ve Suriye üzerine askeri kuvvet sevketmişti. Bu askeri birliğin perişan olduğu ve Suriyenin ayrılmasından daha çok Nasır için bir izzeti nefs darbesi teşkil ettiği malûmdur.

28 Eylül darbesi Mısırın tahakkümüne son vermekteydi. 28 Mart darbesini başaranlar ile yeni sivil idarenin davranışını beğenmediklerini ve Kurucu Meclisin vazifesini yapamadığını iler sürmektedirler. Bununla beraber ısrarla belirtilen nokta, bu darbenin 28 Eylül hareketinin devamı olduğu ve aynı kuvvetler ve şahıslar tarafından yapıldığıdır. Bu şahıslar kimlerdir? Gazeteler buna derhal cevap verebileceklerini sanarak Silahlı Kuvvetler Başkumandanı Abdülkerim Zahreddinin adım ve resmini basmışlardır. Fakat 28 Eylül hareketinin akabinde Kahirenin suçlu gördüğü ve "azlettiği" komutanlar arasında Zahreddinin adı yoktur. Hükümeti deviren ve Kurucu Meclisi feshedenler hakikaten 28 Eylül hareketinin ileri gelenleriyse, bunları şu suretle sıralamak gerekir :

İki General : Abdülgani Dahman ve Muvaffak Şatti.

Dört Albay : Heşam Abdülrabat, Nasip Hindi, Haydar Kuzbari -ilk Başbakanın yeğeni- ve Abdülkerim Nahlavi.

O zamandan bu yana Generalliğe yükselmiş olduğu anlaşılan Nahlavi bugünkü darbenin başı gibi görünmektedir.

Darbenin İstikameti

Son hareketin 28 Eylülün devamı olduğu ve aynı kimseler tarafından başarıldığı ilk andan itibaren ilân edilmiş olmakla beraber, "Toprak reformunun sabote edilmesi"nin başlıca sebep olarak ileri sürülmesi karşısında bunun Nasır taraftarı bir hareket olduğu intibaı uyanmıştır. Bir kısım müşahitler ise Suriye ordusunun belirmekte olan yeni ittifak ve dostlukları şüphe ile karşıladığını ve Mısırdan sonra şimdi de Irakın tahakkümüne mâruz kalmaktan korktuğunu ileri sürmekteydiler. Filhakika Suriye Cumhurbaşkanı Nazım el Kudsi ile Irak Başbakanı Abdülkerim Kasımın hudutta yaptıkları görüşme ve âdeta yeni bir Arap Birliği tasarısını ortaya süren konferans teklifleri dikkati çekmişti. ,

Bundan başka Suriye ordusu, Ta» beriye kıyılarında çatıştığı İsrail Silahlı Kuvvetlerine karşı kendisini pek yalnız hissetmekteydi. Mısırdan medet umulamazdı. Irak ise kendi iç davalan ile meşguldü. Suriye Silâhlı Kuvvetleri, İsrailin gücüne karşı tek ve yetersiz hedefi ve mukavemeti teşkil ediyordu. "Acaba ordu, bu mahsur vaziyetten kurtulmak için ittifak ve dostlukları devitmek, yeni bir sistem mi kurmak istiyor?" sualini soranlar vardı. İlk tebliğlerde Mısırlı kardeşlerle iyi geçinmek parolasının yer alması da bu suali canlandırıyordu.

Harekette bütün bu ihtimallerin küçük de olsa yeri vardı. O kadar ki, darbenin hem sağa. hem sola karşı yapıldığını söylemek mümkündü. Kimse bunun aksini delillerle isbat edemezdi. Bu sağ ve sol tefrikinde de paradoksal olarak Mısır sağ cenahı teşkil ediyordu.

Bununla beraber günler geçip durum az çok aydınlanınca Suriyeli

GÜÇBAY MÜESSESESİ

Otomobil ve Eşya Salonları

Aranılan binek otoları; her zevke uygun Amerikan ev eşyaları, gürcün her saatinde salonlarımızda teşhir edilmektedir.

Sanayi Cad. PTT Arkası
No. 18 Ankara - Tel: 111461

İhtilâlciler bunun tamamen bir iç mesele olduğunu tekrarlamaya başlamışlardır. Nasıl bir iç mesele? Birleşik Arap Cumhuriyeti zamanında yapılan devletleştirme ve tatbikine başlanan sosyal siyasetin yüzüstü kalmasından doğan bir huzursuzluk mu? Yoksa Kurucu Mecliste beliren bir istikamete karsı koymak karan mı? Buna bir cevap vermek için darbeye takaddüm eden günlerde memleketin siyasî havasına hakim olan birkaç olayı göz önüne getirmek gerekir.

Kurucu Mecliste .

Geride bıraktığımız hafta Cumartesi günü Mecliste gürültülü bir müzakere başlamıştı. Ortada bir kanun tasarısı vardı. Buna göre, milletvekilleri bütün siyasi hürriyetlerin avdetini istemekteydiler. Yâni, 28 Eylül 1961 den beri yürürlükte olan olağanüstü hâlin son bulması ve 1958 de, yâni Mısır ile birlik sağlandıktan sonra faaliyetten menedilen bütün siyasî partilerin tekrar meydana çıkmaları isteniyordu.

Bu dilek karşısında ordu, Mısır ile ayrılığı sağladıktan sonra geçen Aralık ayında idareyi Kurucu Meclise ve sivil hükümete terketmenin bir hata olup olmadığını düşünmeye başlamıştır. Bu havayı herkesten evvel sezen Başbakan Maruf Davalibi, olağanüstü halin son bulmasına şimdilik imkân olmadığını, diğer taraftan bir Milli Hükümet teşkili maksadile çekilmeye hazır olduğunu söylemekteydi. Davalibi, memleketi sağdan ve soldan gelecek tehlikelerden korumak lâzımgteldiği fikrini savunurken, tam istiklâline sahip olmaya teşebbüs eden Kurucu Meclis ile bu durumu endişe İçinde takip eden askerler arasında bir muvazene kurmayı tasarlıyordu. Fakat bu muvazenenin, güç olduğu kısa zamanda anlaşılmış ve başta Baas Pârtisi lideri Ekrem Hurrani olmak üzere, birçok milletvekilinin tazyiki karşısında çekilmeyi enikonu aklına koymuştu.

Daha evvel, 103 milletvekilinin sunduğu bir önerge üzerinde de şiddetli tartışmalar olmuştu. Bu milletvekilleri 19.56'da mahkûm edilen bazı şahsiyetler hakkındaki kararın gözden geçirilmesini istemekteydiler. Bu suretle inkılâbın istemediği bazı şahsiyetlerin memlekete dönmeleri ve faaliyete geçmeleri düşünülüyordu. Halbuki, 28 Eylül darbesinden hemen sonra ordu, eski partilerin ve bu arada bilhassa, Suriye Komünist Partisinin tekrar canlanmasına asla müsaâde etmiyeceğini bildirmişti. Nitekim rüzgârın değiştiği kanaatine bir Çekoslovak uçağına binerek Şama gelen

Tahir El Kudsi
Macera böyle bitti

Halid Bağdaş, memleket toprağına ayak bastırılmadan, geldiği gibi geri çevrilmişti.

Şimdi Kurucu Meclis bütün bu durumun değişmesini, eski- partiler sistemine avdet edilmesini istemekteydi. 27 Mart için müzakere kararlaştırılmıştı. Fakat gerek Başbakan Davalibi, gerekse Meclis Başkanı Kuzberi fırtınanın yakın olduğunu anladıkları için o gün Mecliste hükümet üyelerinin bulunmamalarını sağlamışlar ve müzakereyi 31 Marta bıraktırmışlardı. Bu arada Devlet Başkanı Nazım el Kudsi de Parlâmento - Ordu münasebetlerinin bir çıkmaza girmesini önlemek maksadile bazı tedbirler almakla meşguldü. İstifa edeceğini söyleyen Davalibi hükümetinin yerine bir Millî Birlik Hükümeti kurulması için yoklamalar yapmak vazifesi, Meclisin en yaşlı üyesi 'Sait Baziye verilmiş, kısacası vakit kazanılmaya çalışılmıştı.

Fakat bütün bu itidal unsurları Kurucu Meclisin eski sisteme doğru gittiğini ve ordunun ipoteğinden kurtulmak için her şeyi yapmaya hazır olduğunu nazarlardan gizleyememiş ve 28 Mart sabahı ordu, geçen Aralık ayında sivil idareye verdiği açık bonoyu geri alıvermiştir.

Arjantin

Beklenen darbe

18 Mart seçimlerinin neticesi alındıktan sonra başlayan huzursuzluk, Başkan Frondizi ve ordu arasında bir ortalama formül ile halledilememiş ve günlerce devam eden gerginlikten

sonra Başkan tevkif edilerek bir adada hapsedilmiştir.

Frondizi'nin suçu Peron'culara son seçimlere iştirak müsaadesi vermiş olmasıydı. 1955de diktatörün devrildiğinden bu yana seçime ilk defa katılan Peron taraftarları göze görünür neticeler elde edince, bir telaş başlamış ve memleketin yine Peron diktatörlüğüne sürüklenmek tehlikesiyle karşılaştığı intibaı hasıl olmuştur. Bu hal sivil idare ile askerleri tehlikeli surette karşı karşıya bırakmış ve Frondizi'nin kabinesinde sökülme başlamıştır.

Evvela istifa eden İçişleri Bakanından sonra, diğer Bakanlar da "Başkanı harekatında serbest bırakmak" maksadile çekilmişlerdir. Frondizi, batmak üzere olan geminin süvarisi gibi yerinden kımıldamamış, meşruiyeti temsil ettiği kanaatinin verdiği bir cesaret ve celadetle, kıpırdayan ordunun karşısında durmuştur. Gerçekten, Frondizi'nin Başkanlık süresinin bitmesine daha iki yıl vardır.

Bununla beraber, Başkan bazı tavizlerden de kaçmamıştır. Peron'cuların kazandıkları seçim bölgelerinde neticeleri iptal etmesi bunların başında gelmektedir. Öte yandan, Kabinedeki asker Bakanların istifasını reddeden Frondizi, bütün demokratik partilere müracaatla bir Milli Birlik Hükümeti kurulması teklifinde bulunmuştur. Bunlar hem birer taviz, hem de. başta askerler olmak Üzere, göze görünen kuvvetleri günün mesuliyetine iştirak ettirmek için son ve meyusane teşebbüslerdi.

Fakat, demokratik denilen partiler bir Milli Birlik Hükümeti kurmak teklifine yanaşmamışlardır. Liberaller ikiye bölünmüş haldedir. Katolikler ise fırsatçı tutumları icabı "Fırtınalı havada sokağa çıkmamak" cihetine gitmişlerdir. Bu suretle Başkan Frondizi askerlerin karşısında yapa yalnız kalmıştır.

Uzun Pazarlık

Askerlerin de belirli bir plân ve programları olmadığı anlaşılıyordu. Nitekim, Başkanın karşısında hayli bocalamış ve çelişmeli tutumlar göstermişlerdir. Aralarında meşruiyeti tepip, halkın şimdiden kestirilemiyecek reaksiyonlarına göğüs germeyi göze alamıyanlar, 955 den 58'e kadar süren geçici devrenin sıkıntılarını hatırlayanlar vardı. Bununla beraber ordu, genel olarak Frondizi'nin istifasında ısrar etmiştir. Bir aralık Brezilyada girişilen tecrübe gibi mahdut mesuliyetli bir Başkanlık fikri üzerinde durulmuş, fakat bu da tatbik mevkiine konulamamıştır.

Frondizi, Peron'culara zaman zaman istinad etmekten şüpheli görülüyordu. Aslında bütün hatası eski ve modası geçmiş bir liberalizmi memleketin iktisadi hayatına tatbike yeltenmekten ibaretti. Fakat bunda da mazereti vardı. Çünkü dış yardımları ancak bu suretle sağlayabileceğine ve idame edebileceğine inanıyordu.

Orduyu harekete getiren sebep ise Peron rejiminin avdeti ihtimaliydi.

Çatışma günlerce sürmüş, Frondizi istifaya yanaşmamıştır. Başkan, "Ben buradan ancak esir veya ölü olarak çıkarım" demekteydi. Sözünde durmadı denemez. Frondizi askerler tarafından istifaya mecbur edilememiş, tevkif edilip görütürülmüştür. Tabii, akabinde de bir askeri idare teessüs etmiştir, fakat bu askerî idare icrayi hükümete vakit bulamamıştır. Zira Frondizi'nin tevkifi her ne kadar sürpriz olmamışsa da, bu tevkif, dolayısile bir sürpriz yaratmış,

hareketlerinde zaten pek kararlı görünmeyen kuvvetler kumandanları ise bunu adeta bir şok olarak duymuşlardır. Ortaya yeni bir Başkan, Anayasanın hükümlerine uygun olarak yeni bir şahsiyet çıkmış ve Yüksek Adalet Divanı önünde yemin ederek "Meşru Başkan benim!" deyivermiştir.

Mukabil darbe

Senato Başkanı aynı zamanda Başkan yardımcısıdır. Amerikan sistemini andıran bu sistemde Başkan Yardımcısı, Başkanın vefatı veya iş göremiyecek duruma düşmesi hallerinde Başkanlığı üzerine alır. Buna dayanarak Senato Başkanı Jose Maria Guido, askerlere haber vermeden, Yüksek Adalet Divanı önüne gitmiş ve yemin ederek idareyi eline almıştır. Bu âdeta bir karşı darbe olmuş* tur. Fakat, Anayasaya uygun bir karşı darbe...

Bu vaziyet dahilinde iki ayrı idare ortaya çıkmış, Pembe Saraya yerleşen kuvvetler kumandanlarının vücuda getirdikleri idare, Senatoya karargâh kuran Guido'nun idaresi karşısında meşruiyetini kaybedivermiştir.

Mukabil darbeye karşı da bir darbe yapılacak mıdır? Öyle görünüyor ki, askerler 24 saat içinde üstüste iki darbenin "yorucu" ve herhalde kendi prestijlerini yıpratıcı olacağını düşünerek yeni Başkan ile uzlaşma yoluna girmişlerdir. Bulunan ortalama formülün üç aylık bir idare devresinden sonra yeni seçimlere gitmek olduğu anlaşılmaktadır.

Fakat bu formül tatbik edilse ve az çok sakin bir devreye girilse bile, dâva henüz kapanmamıştır. Gelecek seçimlere kimler, nasıl katılacaklar ve ne gibi bir netice elde edilecektir ?

C E M İ Y E T

Pamukkale harabelerinde ılıca.... Ilıcanın etrafında şirin şirin, temiz temiz kabinler.... İki yataklı, salonlu kabinler.... Fiyat, bir çift çorap. Yani 15 lira... Güzel de bir lokanta var. Camlı, ferah, kutu gibi bir lokanta... Yemekler çok ucuz. Buran, özel teşebbüs tarafından vücuda getirilmiş. Bu alanda özel teşebbüsle alay edilebilir. Fakat bu görüldükten sonra, edilemiyor. Denizli valisi, Denizli sena türleri, Denizli milletvekilleri, Denizlililer birbirlerini desteklemişler. Tabii, "neticeli" olmuş destekleşmeleri...

Yalnız 50 bin lira borç etmişler... Pamukkalenin müdavimleri yabancı turistlerdir. Her karışından safalanıyorlar. Havasından, suyundan, harabelerinden... İnsan hep "Ankara - H" "İstanbul - H", "Malatya - H" diye bir plaka arıyor ılıcaların önünde. Ama ne yazık ki yok, yok, yok!:.

50 bin lira borç etmiş Denizli Turizm Kurumu... Nasıl ödeyeceğini, nasıl ödeteceğini, bilmiyor. Bütçede turizm kurumlarının tümüne ayrılan miktar, 50 bin lira! Kim kiminle alay ediyor veya alay etttiğini sanıyor ki?

Bafa gölü... Ufak bir deniz kadar bir göl. Etrafında, harabe var, şirin köy ceğizler var. Ancak bu gölün imtiyazı bir tek ailede : İzmirli Özbaş ailesinde!.. Aile isterse balık avlatır, isterse avlatmaz. İsterse dalyanı tıkar, köyler su altında kalır. Özbaş ailesi bütün bunları yapmıştır da... Hâlen de pek yumuşamamıştır...

Durum, eskiden daha da kötüymüş. Bir okur yazar tapu memuru, eski türkçeyle ne yapmış, nasıl yapmış, mal mülk defterine köy yerine göl yazmış. Ailenin ufak bir köyünü kocaman göl diye geçirmiş!.. Bir - iki harfçiğin ebediyetin önünde ne önemi var? Neyse, gölden balığa fit olmuşlar! Balık imtiyazı onların... İşte böyle, isterlerse dalyanı tıkar, su baskınına sebep olabilirler!..

Hangi çağda yaşanıyor acaba ?

Yakışıklı Aydın senatörü Cenap İskendere eskiden Cenap bey derlermiş. Şimdi İskender bey diyorlar... Cenap bey şaşırıyor, bu İskenderlik te nereden çıktı diye...

Bu, senatörlük "İekenderliği" dir Cenap bey. Hani, bir iskender varmış ya, Büyük İskender, sizden çoook önemsiz bir kişi.. Ayrıca ülkeler de fethetmiş, iş yokluğunda..

Marmarise kadar inen bir gazeteci, oradaki gençlerle konuşuyor ;

"— Turist istiyorsunuz ama bir şortlu kız yakınınızda dolaştı mı göz hapsinden rahatına kaçırıyorsunuz... Böyle olur mu"...

Marmarisli gençlerin cevabı:

"— Kabahat turistlerde, ağbi... Az geliyorlar, alıştırmıyorlar bizi... Bir, iki, üç, dört kız gelirse, bakarız, fazlası gelirse artık bakmayız..."

"Fazlası" nın da geldiği yerler görülmüştür, fakat oralarda "fazlalık" Marmarislilerin üzerinde yapacağı tesirin tamamen eksini yalanıştır. Amma, tamamen...

Muğlalılar son derece medeni ve Kompleksiz insanlar... Meselâ Muallâ Akarca, en yiğit CHP liyi tam 22 bin oyla "takmış"... En yiğit AP liyi de tam 8000 bin oyla takmış... Denebilir ki, "efendim, Akarca ailesi orada nüfuzlu da. ondan". Yooo, ayni ailenin erkekleri de var. Meselâ Muallâ hanımın özbeöz kayınbiraderi Adnan Akarca... O da milletvekili, fakat o kadar "takmışlık"la değil... Adnan Akarca galiba biraz da buruluyor buna benzer farklara...

Ondan başka zaten kimsede burulmuşluk yok. Herkes, "Bizim Muallâ hanım" diyor, bir daha demiyor...

"Bizim Muallâ hanım"ın gelecek seçimlerde de şansı pek yaver görünüyor, pek...

Fetiyede CKMP İlçe Başkanı... Kale gibi adam. Adı Mustafa Bolel. Yabancılara lezzetle anlatıyor: "Dört karım var"... Sonra öğrenildi, topu topu bir adetmiş. Şimdiden "geleceğe" yatırım yapıyor, hiç olmazsa ağızla...

Ah, şu eski ismiyle "taaddüdü zevcat" kanunu bir çıksa, bir çıksa, bir çıksa... Bir türlü çıkmıyor...

Emlak ve Kredi Bankası Umum Müdürü Vedat Urul, evliliğinin bu yıldönümünü her yıldan değişik bir şekilde kutladı : Yalnız basına ve ılık güney yollarında... Eşine ancak bir tebrik telgrafı çekerek... Ona da vakti olduğuna şükür. Zira, gece gündüz kilometre tüketmekle meşguldü"...

Haftanın olayı : Vali Teoman Paşanın, Belediye bütçesinin kabulü şerefine Ankara Palasın en iç salonunda gazetecilere verdiği haramsız kokteyl...

Nuri Teoman
Dert dinleyen adam

Nerdeyse, kabul edilmeyişi şerefine de kokteyl verilecek!..

Kokteylde bütün Kabine üyeleri hazırdı. Gazeteciler Bakanları çok direkt suallerle terletiyorlardı. Vali Paşa her zamanki gibi güleç ev sahipliği vazifesini yapıyordu. Hıfzı Oğuz Bekata, yeni bir gazete kombinezonunu gençlerle görüşmekteydi.

Bu kokteyle masraf olarak 2000 lira ayrılması kararlaştırılmıştı ama, herhalde daha fazla gitti.

Teoman Paşa, gazetecilerin viski içmesini istemiş ve iki kasa viski getirtmişti. Nedense, bu iki kasa viski ortalardan çok çabuk yokoldu! Gazeteciler de limonun, portakalın, domatesin hâkim olduğu sıvılarla susuzluk giderdiler.

İki hanım vardı: Biri Son Postadan bir gazeteci hanım, biri de Resimli Postanın Müessese Müdürü Refia Başar... Refia Başarın etrafında bütün Hükümet sıkı bir koalisyon halinde toplanmıştı. O gülüyor, söylüyor, kem kendini neşelendiriyordu, hem de etrafındakilleri..

Vali Teoman Paşanın kokteyli de böyle geçti!

Balin Otelde bir baloda Devlet Operası artistlerinden biti Tuzcuoğlu Nakliyat Şirketinin reklâmını yapan yapılı bir gömlekle bütün gece dolaştı durdu. Tuzcuoğlu için iyi reklâm olduğu söylenebilir, Fakat, ya Opera için? Orası bilinmez...

K A D I N

Ankara

Çocuğun ruhi gelişmesi

Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneği Çocuk Bakımı Kolu ile Hacettepe Çocuk Hastahanesi Gönüllülerinin beraberce tertipledikleri konferansların üçüncüsü, geride bıraktığımız haftanın ' başında, Hacettepe Çocuk Hastahanesi konferans salonunda, çocuk psikoyatrı Muallâ Öztürk tarafından verildi. Muallâ Öztürk bu üçüncü konferansına başlamadan önce, geçen konferanslarının teksir ettirilmiş birer kopyesini dağıttı. Böylece bu konferanslar bittiğinde, anneler, çocuğun ruhi gelişmesi konusunda âdeta bir kurs görmüş olacaklardı. Muallâ Öztürk, çocuğun, ruhi gelişme süresi içinde muhtelif devirler, çağlar geçirdiğini anlattıktan sonra, doğumdan altı yaş sonuna kadar gocuğun geçirdiği çok önemli Uç devre üzerinde durdu.

Krallık devri

Çocuğun doğumundan birinci yaşın sonuna kadar süren devre "süt çocukluğu" devresidir. Bu çağda çocuk tam bir "bağımlılık" içindedir. Yani her bakımdan bakıcısına muhtaçtır. Gene bu devrede çocuk "alıcı"dır. İstediğini mutlaka ve beklemeden elde etmek ister. Çocuğun ilk sosyal münasebeti böylece, anne veya anne yerini tutan kimse ile başlar. Bu kimsenin olgun, verici bir kişi olmaması, çocuğun ilk güvenlik hissini, yaralıyabilir.

' Bir süre önce "ağlıyan çocuk kendi kendisine terkedilmelidir" nazariyesi bu ilk çağdaki çocuk terbiyesine hâkim bir prensip olarak kabul edilirdi. Zannedilirdi ki karnı tok, altı temiz oldukça, çocuğun başka hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Modern dinamik psikoloji bu inanışı, yeni denemelerle yıktı. Bu ilk çağda çocuğun bir de "duygusal beslenmesi" vardır. Çocuk şefkate, sıcak bir kucağa, aldığı gıda kadar muhtaçtır.

Bağımsızlığa doğru

Birinci yaş ile üçüncü yaş sonu arasında çocuk hayata önemli adımlar atar. Adale sisteminin kontrolü ile yürümeğe başladığı zaman ve kakasını kontrol edebilme durumuna geldiğinde çocuk artık ilk çağın mutlak bağımlılığından kurtulmuş demektir. Artık bazı şeyleri kendi başına yapabilmekte "alıcılık"tan "vericiliğe" geçmektedir. Yalnız bu, yavaş yavaş olmalıdır ve çocuğa fâzla yüklenilmemelidir. Çocuk bu devrede haliyle menfi ve inatçıdır. Etrafı, el atmak istediği binbir cazip şeyle dolu olduğu halde, yasaklar başlamış, bu onu hırçınlaştırmıştır. Yasak emirlerinin, "hayır"ların aşırı bir dereceye varması çocuğu daha da İnatçı yapabilir.

Bazı aileler de bu devrede çocuğu yene tam bir bağımlılık içinde farzederek, ona herşeyi hazır vermek isterler. Bu da hatalıdır. Çocuk ilk bağımsızlık adımlarını bu çağda, hayata atmalıdır. Bu çağın avantajı bu bağımsızlık ise, dezavantajı da krallık devresinin sona ermiş olmasıdır ve çocuk elbette ki bunu hissedecek, hissettirecektir. Bakıcının ölçülü hareket etmesi, bu işte "doz"a önem vermesi gerekir. Çocuk gene bu bakıcıya muhtaçtır ama, bazı şeyleri kendi yapabilmelidir.

Oyun çocuğu

Üçüncü yaş ile altıncı yaş arası sonunda çocuk oyun çocuğudur. Konuşma ve yürüme artık otomatikleşmiştir. Çocuğun hayal dünyası faaliyete geçer. Öğrenme merakı ve sorular başlar. Bu devrede cinsi meseleler onun küçük kafasını kurcalamaya koyulmuştur. Bu konuda sorduğu soruları kısaca, fakat yalan söylemeden ve anlıyabileceği şekilde cevaplandırmak gerekir. Bu, çocuğun masum merakı sonucudur. Bu çağda erkek çocuk babayı, kız çocuk anneyi taklit eder ve karşı cinse de fazlaca meyil duyup, anneyi babadan veya babayı anneden âdeta kıskanır. Bu da korkunç birşey değildir Anne ve babanın sağlam sevgisi ve anlayışı sayesinde bu kriz atlatılır. Bu çağda çocuğa bol bol arkadaş vermek ve böylece, hem onun sosyal münasebetlere alışmasını sağlamak, hem de dış ilgilerle, b....... evden uzaklaştırmak lâzımdır. Eğer çocuk sokağa çıkamıyacaksa bu çağda bir ana okuluna gitmesi âdeta şarttır, Önceleri yarım gün gider ve yası büyüdükçe evinden dışarıda geçireceği saatler de artar.

Muallâ Öztürk, bu muhtelif çağlar arasında daima kesin hudutlar bulunmadığını ve bazı çocukların birinci yaşın sonunu beklemeden ikinci çağa geçtiklerini veya aksine devrelerin uzayabileceğini de sözlerine ekledi. Bu arada anneler not alıyorlardı.

Çalışkan Gençlik

"— Yaşa Cengiz, işte uçağın kanadı çıktı ortaya.."

"— Öğretmenim, ben de gövdeyi kestim."

Genç öğretmen başını

Çalışkan ilkokul öğrencileri

Şimdi eken, sonra biçer

çocuğun elindeki kontrplâk parçasına] hayranlıkla bakarak :

"— Ha gayret çocuklar, haftaya birkaç çeşit uçak çıkaracağız. İşte o zaman, Türk Hava Kurumu o kocaman otobüslerinden biriyle bizi hava meydanına götürecek, orada hem bu yaptıklarımızı uçuracağız, hem de hakiki uçakları göreceğiz" dedi.

Biri :

"— Ben yakından hiç uçak göremedim" dedi,

Öteki onu kolu ile dürterek :

"— Ulen, ağacın tepesine çıkıp gözetlemedin mi bizimle?"

Bazıları güldüler. Öğretmen ciddi :

"— Biz çok daha yakından göreceğiz. Tam havalanırken veya yere inerken" dedi.

Genç öğretmenin adı Coşkun Öz-

Okullardan Beklediklerimiz

Jale CANDAN

Öğleden sonra saat 4 suları idi. Yenişehirde bir ortaokulun önünden geçiyordum. Okulun bahçesi top oynayan, itişen, koşuşan çocuklarla dolmuştu. Çoğunun kollarında kitaplar, ellerinde ağır çantalar, evlerine dönmeye hazırlanıyorlardı. Birden top oynayan bir çocuğun topunu bıraktığım, yürüyenlerin oldukları yerde dura kaldıklarını gördüm. Küme küme toplanmışlardı ve bir noktaya bakıyorlardı. Ben de baktım: Onbeş yaşlarında sevimli bir erkek çocuğu, okulun alçak duvarları üzerinde hareketsiz, ürkek duruyor ve tertemiz giyinmiş, orta yaşlı bir adam heyecanla, onun poltosunun elbisesinin ceplerini arıyordu. Erkeğin okula bağlı bir otorite olduğu çocukların halinden anlaşılıyordu. Aklıma gelen ilk şey, çocuğun kendisine ait olmıyan birşeyi almış olması oldu. İnsan bakmaktan, görmekten korkuyordu. Geçerken dayanamadım, merakla olayı seyreden bir öğrenciye, çocuğu sokağın ortasında teşhir eden şansın kim olduğunu sordum. -

"— Bizim müdür... Sigara paketi arıyor" dedi.

öğrencilerinin sigara içmeleriyle ilgilenen bir okul idarecisinin hiç şüphe yok ki takdir edilmesi gerekir. Ama ne var ki, bunun için yarattığı manzara gerçekten acı ve bir o kadar da isyan ettiriciydi. Üstelik çocuğu teşhir eden bu sert ve anlayışsız davranışı ile o, hiçbir olumlu sonuca varamıyacak, olsa olsa çocuğun izzetinefsini yaralayıp, zararlı bir umursuzluğa, duymazlığa doğru itmiş olacaktı.

Memleketimizde bir standart terbiye sisteminin bulunmayışı hiç şüphe yok ki bugün toplumumuzun karşılaştığı en önemli meselelerden biridir. Ne evlerimizde, ne de okullarımızda çocuklarımızı bugünün yaşayışına, bugünün ihtiyaç ve gerçeklerine uygun bir şekilde, memlekete yararlı, olumlu insanlar olarak yetiştirebiliyoruz. Anne ve babanın "terbiyecilik" vasıflarındaki eksikliklerini bir dereceye kadar anlamak mümkündür. Nihayet her ana ve babadan bir ruhiyatçı, bir pedagog gibi davranmasını bekliyemeyiz. Onlar nihayet bu konudaki konferansları, neşriyatı izliyerek bir dereceye kadar kendilerini yetiştirebilirler. Allahtan, anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken yaptıkları hatalar, onlara gösterdikleri büyük sevginin sıcağında bir dereceye kadar kaybolur. Ama öğretmeni için, eğitimci için aynı şeyi düşünmek mümkün değildir. Onlardan, meslekleri icabı ve çocuk yetiştirmek gibi yaratıcılığı bulunan bir işi istiyenek seçtikleri için, bunun tahsilini yaptıkları için, çok daha fazlasını beklemek hakkımızdır.

Bir öğretmenin, bir okul idarecisinin ders kadar ve belki dersten fazla pedagojiye önem vermesi lazımdır. Çocuğa okulu içten sevdirecek bir ortam yaratılmadıkça, okul çocuklara hazmedilmesi güç, nazari bilgiler dağıtan bir dar geçit olmaktan ibaret kalacaktır. İşte bu zihniyetle ele alınan okulların çocuklara verdikleri tek şey, bir hayata atılış bileti, yâni bir diplomadır. Halbuki okul, çocuğun yetiştiği, iyi insan, iyi vatandaş olarak yetiştiği yer olmalıdır. Her çocuk bilgin olmıyacaktır ama, her çocuk birgün, bu toplumda bir vazife alacak, ister istemez bir sorumluluk yüklenecektir. Onu bir matematikçi, fizikçi, edebiyatçı olmaya zorlıyamayız ama, onu, okulda iyi bir çalışma sistemi edinip, dersleri ve olayları fikir süzgecinden geçirmesini öğrenip, olabileceğinin en iyisini olmaya götürebiliriz. Buttun için çocuğa yaklaşmak, onu anlamak, onu tanıyarak, eğitmek şarttır. Toplumumuzun standart bir terbiye sistemine kavuşmanı için atılacak ilk adımlardan biri öğretmenleri, okul idarecilerini ve eğitimle ilgili elemanları zaman zaman pedagoji kurslarına tabi tutmak ve bunların "yaşıyan bir zaman içinde" ve bu zamana uygun olarak vazife yapmalarını sağlamaktır.

günel idi. Üniversiteye devam ediyor ve her Cumartesi günü Mrs. Dear'in başkanlığındaki Gönüllü Gençlik Grubuna katılarak, Çinçin bağlarındaki Çalışkanlar İlkokuluna geliyordu.

Mrs. Dear faal bir Amerikalı ev kadınıdır. Kendi çocuklarıyla beraber Amerikalı ve Türk, kız erkek, kalabalık bir gençlik grubu toplamıştır. Onları her cumartesi günü Amerikalılara ait şehir içi otobüsleriyle veya özel taksilerle Çalışkanlar İlkokuluna götürmekte ve orada gençler, çocuklara ingilizce, elişi marangozluk gibi şeyler öğretmektedirler.

_ Gençlerin kemen hepsi Üniversite öğrencisidir. Ekserisi Orta Doğu Teknik Üniversitesine devam etmektedir. Yalnız içlerinde, ondört yaşında bir ortaokul öğrencili olan Feride Otkun vardır. Feride Otkun çocukluğundan beri derslerini hep öğretmencilk oynıyarak öğrenmektedir ve küçük yaşına rağmen, Çalışkanlar İlkokulunun başarılı, küçük "Feride öğretmen"i olmuştur.

Çalışkanlar İlkokulunda çocuklar teste tâbi tutulmuşlar ve istidatlarına göre, arzu edenler, el işlerine veya İngilizce kurslara ayrılmışlardır.

Moda

Blûzomani

Bahar modası ortaya yeni bir tıbbi terim attı: Blûzomani!.. Yâni, blûa deliliği... Bu delilik kadınların bir hayli işine yarayacaktır. Çünkü bluzu dikmek, uydurmak kolaydır. Üstelik, modası çabuk geçmez. Kolay giyilir, kolay temizlenir, pratiktir, ekonomiktir. İşte böylece, kışı yün bluzla etek içinde geçiren çağımızın faal kadını, baharını ve yazım da gene çok pratik bir giyim tarzı olan etek - bluz kombinezonu içinde geçirebilecek, giyim derdini böylece halletmiş olacaktır.

Yılın gözde bluzları, emprime bluzlardır. Bunları abiye veya spor olarak, eteğin içinde veya dışında hemen her tip etekle giyinmek mümkündür. Gece için şifondan, şeffaf kumaşlardan yapılıma volanlı, fırfırlı, süslü bluzlar ve yaz geceleri için de dantelli, fistolu beyaz bluzlar düşünülmüştür. Etak üstüne iki üç parmak genişliğinde düşürülen ceketvâri sade sokak bluzları ise önümüzdeki günlerde, bir tayyörün yerini tutabilecek kadar moda olacaktır.

Stero - Amplifikatörlü portatif 4 devirli şaheser pikaplar gelmiştir

Mümessili:

GÜR TİCARET Ltd. Şti.

Bankalar Cad. 14, Ankara - Tel: 114156

AKİS — *218*

Haberler

"Asker oldum piyade"

Evvelki haftanın en eğlenceli konusunu, bir tiyatro sanatçısının askere gitme hikâyesi teşkil etti. Meydan Sahnesi sanatçılarından Üner İlsever yedeksubaylığını yapmak üzere, bağlı bulunduğu Trabzon Askerlik Şubesine başvurmuştu. Bu arada, Nur Sabuncu ile birlikte oynamaya baladıkları. "Tedirginler" adlı oyunundaki rolü için de sakal bırakmaya başlamıştı. Şubeden cevap geldiği gün, Üner İlseverin sakalları, hemen hemen bir Bektaşi Babasının sakalı kadar olmuştu. Ünere gelen bir acele telgraftı Üner telgrafı acele ile açtı, acele ile okudu, sonra birden duraladı. Gülümser gibi oldu, kızar gibi oldu Meydan Sahnesinin zaten daracık soyunma odasına sığılmaz oldu. Odada, "Zafer Madalyası"-nın tayfa ekibi, kaptanı ve subay kadrosu tam tekmil bulunuyordu. Soluk alınacak gibi değildi. Üner İlsever, şöyle gözucuyla çevresine baktı, başını salladı:

"— Amma da iş be!" dedi. "Bir bu eksikti.."

Ünerin elindeki acele telgrafı, yüzündeki bozulmuşluğu görenler telâşlandılar:

"- N'oldu yahu? Ne var?"

Üner :

"— Hiç.." dedi. "Benim askerlik işim sarpa sardı da.."

Sonra elindeki telgrafı Çetin Köroğluna uzattı. Köroğlu telgrafı yüksek sesle okudu: "Nüfus kaydma göre cinsiyetiniz kus görünüyor Stop Askerlik muamelenizi ikmal edebilmek üzere mahkeme kararıyla, cinsiyet değiştirmeniz gerekir Stop."

Ünel İlsever bu dönemi kaçırmamak için erkekliğini ispat edebilme formalitelerini tamamlamaya uğraşır, eşine dostuna akıl danışırken, eş dost ta, sakal bırakışını, Ünerin erkekliğini göstermek istemesi şeklinde yorumluyorlar.

Mısra - beyit antolojisi

Üstüste iki kitap yayımlayan ve artık başkaca yapacak şeyi olmadığına kendisi de inandığı için olacak, tek çıkar yol olarak "cinneti denemek" istediğini söyleyen Ulu Ozan İlhan Berkin "Otağ'ı ile "Mısırkalyoniğne"si üzerinde, İstanbul, Kumkapıdaki ünlü Yorgonun meyhanesinde toplanan Edip Cansever, Metin Eloğlu ve bir - iki arkadaşı ' konuşuyorlardı. Konuşma Edip Canseverin şu cümlesiyle başladı:

«— Gördünüz mü arkadaşlar, İlhan Berk yeni bir Mısra - Beyit Antolojisi yayımlamış!"

Nigarların sergisi

"Bitirdiğimiz haftanın sonunda Sanatsevenler Klübünde bir resim sergisi açıldı. Sergi, Ankaradaki bütün sanat olaylarını ve hareketlerini yakından izleyen, birbirlerinden hiç ayrı görülmeyen, ilk görenlerin bile gıptayla seyrettikleri Nazmiye ve Metin Nigâr çiftinindi.

Bu sergi, Nigârların VII. sergisidir. Açılış günü verdikleri kokteylde çoğunluk yabancılardaydı. Seçkin, ve önde gelen kişiler çağrılmışlardı. Türk sanatçılardan Melâhat ve Eşref Üren, Fuat Pekin, Munis Faik Ozansoy, Metin And, Asuman Kılıç, göze çarpanlar arasındaydı.

Üner İlsever
Kızoğlan kız

Nazmiye Nigâr, daha çok minyatür çalışmaları yapmıştı. Metin Nigarın, İstanbul ve Ankara-manzaraları çoğunluktaydı. Bütün resim sergilerini nonfigüratif eserlerin istilâ ettiği bir zamanda, ağırlığı figüre,. görüntüye dayanan resimlerle sergi açmak doğrusu cesaret işidir. Nonfigüratif birkaç çalışma da sergilerinde yer almıştı. Fakat sanatçılar, sessiz sedasız, seviyeli bir sanat yapmanın yollarını aramaktaydılar. Sergileri, bu yolu bulduklarını apaçık göstermektedir.

Nazmiye Nigâr sergisinde
Sağlam sanat

M U S İ K İ

Konserler

Ankara

Evvelki hafta içinde piyanist Ayşegül Sarıca Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Salonunda bir resital verdi ve Bach'ın re minör Prelüd ve Fügünü, Beethoven'in opus 110 la bemol majör sonatım, Schubert'in "Wanderer" fantezisini, Chopin'in Barkarol'ünü, Faure'nin bir Nocturne'üyle bir İmpromptu'sünü ve Prokofyef'in 7. Sonatını çaldı. Ayşegül Sarıca muhakkak ki Türkiyenin en iyi piyanistlerinden biridir. Nitekim bu ağır programın altından da yüzakıyla kalkmağa muvaffak oldu. Genç piyanistin kuvvetli ve yüklü bir tuşesi var. Sağlam teknik, çalışındaki erkekçe güç başta gelen hususiyetleri. Ama bu resitale dayanarak Ayşegül Sarıcanın duygulu bir müzisyen olduğu, dinleyicileri sarsan beşeri icralar çıkardığı da pek Söylenemez. Programdaki bütün eserler sağlam ve kuru bir teknikle çalındı. Ayrıca Ayşegül Sarıcanın sıhhatli bir ritmi de yoktu ve devamlı koşmalar, öne düşmeler yüzünden ritmik huzur bozuluyor, çalısına telis hakim oluyordu. Aynı sebepten, birkaç gün sonra Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının eşliğiyle icra edilen Rahmaninof'un "Paganini" rapsodisi de bir kovalamaca, bir köşe kapmaca halini aldı. Herhalde Ayşegül Sarıcanın, müziğin şiir yönüne nüfuz edebildikten sonra, dünya ölçüsünde şöhret yapabilmesi işten bile olmamalıydı.

Samsun

Viyolonist Suna Kan, piyanist Ferhunda Erkinle birlikte, geride bıraktığımız hafta Samsuna gitti ve Zafer Sinemasında bir resital verdi. Suna Kanın bu resitaline Samsunlu sanatseverlerden Orhan Hokkacı önayak olmuş, Çocuk Esirgeme Kurumu yöneticilerinin ve Samsun valisi Fahri Erverdinin yardımlarıyla gerçekten dört başı mâmur bir resital düzenlemeyi başarmıştır. Bu çeşit bir konser Samsunda ilk defa düzenlenmektedir ve umulduğundan fazla ilgi görmüştür. Konseri düzenliyenler pek çok güçlüklerle karşılaştılar ama, sonunda bu güzel teşebbüsün altından yüzakıyla çıkmaya muvaffak oldular. Herşeyden evvel Samsunda, işe yarar bir piyano bulmak kolay değildi. Müzikle alâkalı bütün aileler kapı kapı dolaşıldı, piyanolar, sonunda bir seçme yapmak üzere, kalitelerine göre tasnif edildi. Çalgısının konser salonuna nakledilmesine herkes kolay kolay razı olmuyordu. Nihayet Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanı Ayten Kutucu, sanatçılara kendi piyanosunu vermeyi kararlaştırdı, fakat Samsunda iyi bir akortçu bulmaya da imkân yoktu. Konser bu şartlar altında, yarım ses pesleşmiş bir piyano üzerinde verildi.

Bu çeşit bölge konserleri Devlet tarafından düzenlenmediği müddetçe ufak tefek aksaklıklar elbette olacaktır ve tabiî karşılanmalıdır. Herhalde Samsun, bu konuda diğer illere örnek teşkil etmelidir. Türkiyede geri kuvvetlerle aydınlar savaş tutmuşken, sanatçıların iki üç büyük şehrin sınırları içinde kapalı kalması aklın, mantığın alacağı birşey değildir.

İtalyan şaheseri, ZOPPAZ markalı 5-7 ve 8 ayak buz dolapları gelmiştir.

Mümessili:
GÜR TİCARET Ltd. Şti.
Bankalar Cad. 14, Ankara -
Tel: 114156
AKİS — 217

TİYATRO

Kutlama

Dünya, Tiyatro Günü

10 Haziran 1961 de, 40 mantolu. temsil eden 148 delege, kongreler fahri güzel Viyanada toplandılar. Bu toplantı Milletlerarası Tiyatro Enstitüsünün -I. T. I.- 9. Kongresi içindi. Dünyanın dört bucağından gelen 148 tiyatro adamı, o kongrede, Finlandiya delegasyonunun teklifi üzerine, önem 1i bir karar aldılar. Oy birliğiyle alınan bu kararın özü şuydu : "Karşılıklı bir anlayış ve barış vasıtası ola: Tiyatro", hor yıl, bütün dünyada kutlansın. Kutlama günü olarak, dünya tiyatrolarının buluşma yeri olan Paristeki Milletler Tiyatrosu mevsimini; açılış tarihi seçildi : 27 Hart.

İşte bitirdiğimiz hafta başların rastlayan 27 Mart, Viyana Kongresi. de alınan karar gereğince "Dünya Tiyatro Günü" olarak kutlandı. Kutla maya yalnız Enstitüye üye olarak kayıtlı bulunan 48 memleket değil, Senegalden Fildişi Sahiline, Gana'daı Tunusa, Rodezyadan, Yeni Zelandaya Pal andan, Lübnana varıncaya kadar 50 den fazla memleket katıldı. Bu münasebetle Jean Cocteau'nun, Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü adına kaleme aldığı mesaj, bazı memleketler Milli Eğitim Bakanlarının aynı konudaki mesajlarıyla birlikte radyolar da, tiyatrolarda okundu. Birçok tiyatrolar, tiyatrodan uzak kalan halk topluluklarına parasız temsiller verdiler.

Dünya Tiyatro Günü memleketimizde de geniş ölçüde ilgi gördü. Radyolarımız, basınımız, bütün tiyatrolarımız bu kutlama törenine yer verdiler. Cocteau'nun mesajı, Milli Eğitim Bakanının, Devlet Tiyatrosu Genel Müdürünün konuşmaları radyolarımızda yayınlandı. Ankarada Devlet Tiyatrosu, Meydan Sahnesi, İstanbulda Şehir Tiyatroları her zaman tiyatroya gitmek imkânını bulamıyan yurttaşları salonlarında misafir ettiler.

27 Mart Dünya Tiyatro Günün memleketimiz daha önemli bir hareketle de katıldı : O akşam Türkiyenıı 200 bin nüfuslu büyük bir vilâyet i ticaret ziraat, sanayi vs ulaştırma bakımından büyük bir gelişme halinde olduğu kadar, Türk havacılığı ve demiryolculuğu bakımından da her gün biraz daha önem kazanan Eskişehir İlk devamlı tiyatrosuna kavuştu. Bir avuç uyanık, aydın gencin temelini attıkları Eskişehir Oda Tiyatrosu, Ticaret ve Sanayi Odasının büyük bir anlayışla çalışmalarına ayırdığı sıcak ve sevimli bir binada, perdesini açtı. Böylece Adana, İzmir ve Bursadan sonra dördüncü Bölge Tiyatrosunu! tohumu da Eskişehirde yeşermiş oldu.

Eskişehir

Kanla kurulan tiyatro

Eskişehir Oda Tiyatrosu devamlı temsillerine 27 Martta başlamışsa la, bu tiyatroyu yaratan sanat hareketinin birkaç yıl geriye dayanan bir hazırlık devresi vardır. Her bakımda hızla gelişen, modern bir şehir olma çabasını her gün biraz daha ileriye götüren Eskişehirin susuzluğunu duyduğu şeylerden biri de kültür ve sanat faaliyetiydi.

İşte o zaman, çoğunluğunu Yüksek Ticaret ve İktisat Akademisi öğrencileriyle yeni mezunlarının teşkil ettiği, Eskişehir gençleri, bu canlı, hareketli ve uyanık şehre bir tiyatro kazandırmanın şart olduğunu düşündüler. Hepsi tiyatroyu seviyorlardi, hepsi sahneye çıkmak, oynamak, tiyatro için birşeyler yapmak istiyorlardı. Sahne kaabiliyeti olan sahnede başka kaabiliyetleri olanlar sahne gerisinde çalışarak, bu güzel hayali gerçekleştireceklerdi. Ama Oltada bir başka gerçek vardı, herşey paraya dayanıyordu. Küçük bir oyun hazırlamak için bile akla gelmedik masraflar ortaya çıkıyordu...

Eskişehir Türk Devrim Ocağında elele veren bu idealist gençler, ilk iş olarak, küçük de olsa bir sermaye bulmak gerektiğini anladılar. Ama nasıl? Bir avuç hevesli gence, ne yapacakları belli olmıyan bu delikanlılara, kim güvenir, kim sermaye verirdi? O zaman gençler kolay akla gelmiyecek bir çare buldular : Eskişehirde bir Kan Bankası vardı, hepsi gittiler, kan verdiler. Kanlarım satarak topladıkları mütevazı para ile ilk maddî güçlükleri yenecekler, Eskişehire bir tiyatro kazandıracak teşebbüsün ilk adımını atacaklardı. Öyle de yaptılar. Birkaç yıllık bir hazırlık çalışmasından sonra geride bıraktığımız hafta salı akşamı perdesini açtıkları Eskişehir Oda Tiyatrosu, kurucularının kanıyla vücut bulmuş ilk Türk tiyatrosu olarak anılacaktır.

Kocaoğlan"la Açılış

Eskişehir Oda Tiyatrosunun açılışı, her bölge tiyatrosuna nasibolmıyan iyi şartlar içinde gerçekleşti. Bölge Tiyatrolarının kuruluşunda ve gelişmesinde ona müessese olarak, büyük hizmeti ve sorumluluklar yüklenmiş olan Devlet Tiyatrosu bu açılışta, seçicin temsilcileriyle hazır bulundu. Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü, Dünya Tiyatro Gününde, Ankarada olmaktansa perdesini açan yeni bir memleket tiyatrosunun yanında olmayı tercih etmişti. Devlet Tiyatrosunun üç sanatçısı Eskişehirli genç sanatçılarla beraber ilk temsilde vazife alarak bu mutlu günde onları yalnız bırakmadılar. Eskişehir Valisi ve Belediye Başkanı, Garnizon Komutanı, Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı, Eskişehir gazetecileri ve ileri gelenleri açılış törenine katıldılar, temsili ilgiyle takibettiler ve temsilden sonra kendilerine düşen teşvik vazifesini cömertçe yerine getirdiler. Vali ve Belediye Başkanı, Devlet Tiyatrosunun sanat himayesinden yoksun kalmadıkça hızla gelişeceğine inandığı bu halk eğitimi

Dünya Tiyatro gününde seyirciler

Bir günün beyliği beylik

ve Kültür hareketinin, mümkün olan maddî ve manevi bütün yardımlar yapılarak, destekleneceğini heyecanla ifade etti. Nihayet Devlet radyosunun, Ankara ve İstanbul basınının, bu açılışı bütün yurda duyuracak mensupları Eskişehire gelmeği ihmal etmemişlerdi. Sununla beraber Eskişehir Tiyatrosunun açılış gecesi gözler, bu açılışa ilk çağırılacaklardan biri olması gereken bir insanı ön sıralarda aradı ve bulamadı : O gece oynanan "Kocaoğlan" piyesinin yazarı Orhan Asena!

Sahnedeki Oyun

Eskişehir Oda Tiyatrosunun açılış oyunu olarak seçilen "Kocaoğlan", 130 kişilik bu sevimli tiyatronun sahnesinde. Nevzat Özverenin siyah perdeler arasında küçük panolarla değerlendirdiği sade bir dekor içinde, Gürbüz Boranın, bazı küçük kısaltmalarla ve aynı sadelikle düzenlediği, derlitoplu bir mizansenle oynandı,

Başrolde Şeref Gürsoyun, Ankara ve Adanadan sonra şimdi de Eskişehirde tanıttığı Kocaoğlan, eski ürkekliğini, tutukluğunu gidermiş, "dillenmiş", "şuurlu" bir canlılık kazanmış, tıp diliyle, âdeta "gelişmiş"ti. Bu "gelişme"nin "Kocaoğlan"ı yazarın çizmek istediği "genie idiotique"den uzaklaştırdığı söylenilirse de, seyirci topluluklarına daha kolay anlaşılır bir tip olarak yaklaştırdığı da bir gerçektir.

Oyunun bellibaşlı kişilerinden Belmayı oynıyan Mürüvvet Özdoğan, bu rol için. "biçilmiş bir kaftan"dı. Adana Belediye Tiyatrosunda yetişmiş olan bu kaabiliyetli ve genç sanatçı, gezginci kumpanyalarla gittiği her yerde kasaba delikanlılarından, serserilerinden Belediye Başkanına kadar bütün erkeklerin başını döndüren "Nü Kızı"nı "dişiliği" kadar "insanlığı", duygulu ve acılı tarafları, iç dramıyla da canlandırmasını başarmışdı.

Öbür rollerden Remzi Torosluda Gürbüz Bora, bu içine kapalı, ten arzularından hâlâ kurtulamamış yaşlı Belediye Başkanını sade ve ifadeli bir kompozisyonla, aşırılıklara düşmeden, inandırıcı bir tip halinde çizdi. Kemal Yalçında Aziz Asutay, babası Abdi Yalçında Yaşar Özdoğan, Çığırtkanda Nurtekin Odabaşı, Nesrinde Ümit Çinemre, Vedat Şahinde Erol Şaykol, Semahat Şahinde Saime Toprak, Gazozcuda İliteriş Türkteki, İki Serseride -köprü altı sahnesinde tehlikeli bir realizme kayan- Muhtar Özkaptan ile Öncü Boğatır, canlı ve ifadeli oyunlarıyla, bütün halinde kazanılan başarıda önemli unsurlar oldular.

Eskişehirli sanatçıların dikkati çeken bellibaşlı meziyetleri ve benzeri topluluklardan üstünlükleri "theatral" olmaktan kaçınmasını bilmeleri, sade, rahat ve tabii bir oyun tarzı gütmeleri, bilhassa temiz bir diksiyona sahibolmalarıdır. İlk temsillerini görenlere ilerisi için umut veren de bu olmuştur.

İSTANBUL BANKASI
Sermayesi : 20.000.000 lira
Halkın ve İş adamlarının hizmetinde :
★ - Mevduata %6 1/2 a kadar faiz
★ - İkramiyeli tasarruf hesapları :
Apartıman daireleri
Muhtelif para ikramiyeleri
★ - Dünyanın her tarafında muhabir :
İthalât ve ihracat finansmanları
★ - Her türlü banka muamelesi ve hizmetleri
★ - Her türlü sigorta
CİDDİYET EMNİYET ve SÜRAT
İSTANBUL BANKASI
AKİS — 213

pera

S İ N E M A

Filmler

"Albay ve Ben"

Savaşı konu edinen filmler, çokluk ya savaştan yana ve sözde kahraman yaratan, ya da savaşa karşı çıkan filmlerdir Her iki türde de ciddiyet ağır basar. Yâni savaş filmlerinde espriye, gülünce pek yer verilmez 6u bakımdan genç İngiliz rejisörü Peter Glenville'in filmi "Me And the Colonel -Albay ve Ben", havası ve sürdürdüğü esprisi yönünden diğer savaş filmle>rinden kolaylıkla kendini sıyırmaktadır. Hikâye yine İkinci Dünya Savaşı sıralarında geçmekte ve kahramanlar gülünç bir ortamda tek sesli bir serüveni sürdürmektedirler.

Danny Kaye ile Curt Jurgens "Albay ve Ben" de

Savaşa katılan espri

Savaştan ve Alman ırkçı tutumunun şiddetinden kaçıp kurtulma yolları arayan yahudi asıllı Jacobowsky -Danny Kaye-, bir denizaltıya binip İngiltereye geçecek olan Polonyalı albay Prokoszny -Curt Jurgens-, albayın hizmeteri -Akim Tamiroff- ve sevgilisi -Nicole Maurey- bu gülünç ortamlı serüvenin baş kişileridir. Danny Kaye, Jacobowsky'de savaş içindeki türlü yenilgilere uğramış, sınırdan sınıra sürülmüş ırkının temsilciliğini üzerine almıştır. Savaşın etkilediği iki ayrı katın -sivillerle askerlerin- iki ayrı örneğini her çeşitten çatışmalarla veren "Me And the Colonel-Albay ve Ben"de Curt Jurgens, şimdiye dek yaşlı kişiliğinin bıktırdığı zorlama "jön"lügünün dışında bir roldedir. Sert, prensiplerine bağlı, asilzade ve biraz da ırkçı bir askerdir. Tam bir yahudi davranışındaki Jacobowsky, sürekli olarak bu tipik askerin sinirine dokunur. Bu yüzden de albay, yahudiyi durmadan ezmek ve silmek istemektedir. Tedirginliği hep buradan gelir. Bu tedirginlik, sonra albayı olmadık yorumlara götürecek ve işler çığırından çıkma raddelerine gelip dayanacaktır.

Yahudiden kahraman

Çoğunlukla Jacobowsky'den yana bir tutumla kurulu senaryoda, yahudi kahraman her olayda ağır basmaktadır. Bu bakımdan "Me And the Colonel - Albay ve Ben" suyun altında bir yahudi propagandası da yapmaktadır. Yahudi kahramanın her olayda ağır basması, Jacobowsky'nin kanındaki pratiklik ve her zorluktan kurtulma çarelerini yahudilere has bir zekâ parlamasıyla bulup çıkarmasına bağlanmaktadır. Yahudi kahraman, olmadık işlerin altından kalkıyor, engelleri yeniyor ve sert asker Prokoszny'nin kurtuluşu biraz da bu yahudi zekâsının parlaklığı sayesinde oluyor.

Franz Werfel'in tiyatro oyunu hep bu ilkeler üzerine kurulmuştur. Rejisör Glenville ile birlikte senaryocuları -S Behrman ve G. Froschelda yazar Werfel'e bu açıdan pek sırt çevirmiyorlar. Savaş türü filmlere degişikliği getirecek olan espriyi, hemen hemen her bölümden eksiltmiyorlar. Bir tarafın çaresizliğini, diğer tarafın kolayına gidecek çözümleyişi filmin, yaslandığı ana espridir.

Almanların Parise yakınlaştıkları bir sırada yahudi Jacobowsky, tası tarağı toplayıp Nazilerden kaçma telâşı içindedir. Her kapıyı zorlamasına rağmen kurtuluş yolunu bir türlü bulamıyor. Sonunda gizli bir görevle Paristen ayrılıp İngiltereye geçecek olan Polonyalı albay Prokoszny'yi gözüne kestiriyor. Kestiriyor ya, albay örnek bir askerdir. Sert, inatçı. Jacobowsky'den hoşlanmıyor, onun sağladığı bütün kolaylıkları kendine malediyor ve ancak en büyük engelle karşılaşıldığında, Jacobowsky'yi yanına almayı kabul ediyor. Asker oluşunun yanısıra biraz da uçarı bir erkek olan albay, görevini bir yana bırakarak arada sevgilisine koşuyor ve onu da 1924 modeli kaçış arabasına alıyor. Yollar tutulmuş ve Almanlar çok yakınlara gelmiştir. Jacobowsky gerçek bir korkuya tutuluyor. Albay ise soğukkanlılığından hiç birşey kaybetmiyor. Jacobowsky'nin bütün aklına gelenler, bir bir başına da geliyor. Yol boyunca albayın baskısına herhangi bir direnmeyle karşı koymuyor. Bütün çabası kendini sevdirmek ve ölümden kurtulmaktır. Bu yüzden de güçsüzdür, fakat kafasını durmadan çalıştırıyor, çareleri bulmuyor, âdeta yaratıyor, Öbürlerinin kurtulmaları ancak bu eline ve aklına çabuk yahudinin yardımıyla gerçekleşiyor.

Jacobowsky'nin Danny Kaye'i, bu rolü alışılmış "komik"in ötesinde usta *Ar* komedyen olarak canlandırıyor. Curt Jurgens öyle. Üçlülük albayın hizmetlerindeki Akim Tamiroff 'la bütünlenmektedir. Rejisör Peter Glenville, filminde komik unsuru, bir çeşit gerçekleri aksettirmede, savaş olaylarına gerçeği değiştirmeden espri açısından bakma şeklinde yorumluyor. Esprinin altında yatan savaş gerçeği, doğrudan doğruya gerçeği yerme kadar güçlü ve belirlidir.

"Vahşi Çiçek"

Hollywood sinemasının yeni kuşak rejisörleri arasında kendine "The Long, Hot Summer - Uzun Sıcak Yaz"la önemli bir yer ayıran fena Martin Ritt'in "The Black Orchid

ACAR TİCARET
FENNİ GÖZLÜK ve SAAT
Halim Beygu ve Oğlu
Anafartalar Cad. 64-C
Tel: 116948 Ankara
AKİS — 220

Vahşi Çiçek" ikinci filmidir. Joseph Stefano'nun senaryosu, yalnız bir kadınla bir erkeğin yanısıra çocuklarının ve çevrelerinin hikâyelerini de buna paralel anlatma çabasındadır. İlk bakışta hikâyenin çarpıcı, ya da etkileyici bir yanı yokmuş gibi görünmektedir. Aslında senaryocu ile rejisör de işi gürültüye getirmek istemeyen bir tutumu sürdürmekte ve işin üstesinden rahatlıkla gelmektedirler.

Rose Bianco'nun -Sophia Loren- kocasını gangsterler öldürüyorlar ve genç kadın dul kalıyor. İlgililer, kütük oğlunu da kötü çevreden kurtarmak amacıyla bir devlet çiftliğine yerleştiriyorlar. Rose, yaşama serüvenini bütünleme yolunda küçük el işleri yapıyor, onlarla geçiniyor. Yas günlerinin birinde komşularının bir yakınıyla, Frank Valente -Anthony Quinn- ile tanışıyor. Frank'in de karısı ölmüş ve yalnız kalmıştır. Evlenme çağına gelmiş kızıyla birlikte oturan Frank, Rose'a tutuluyor ve beklenmedik bir anda evlenme teklifinde bulunuyor, Rose da kabul ediyor.

Konunun buraya kadar olanında, hikâye biteviyelikte sürdürülmüştür. Ancak kişiler ve çevre tanıtılmakta ve bununla yetinilmektedir. Bundan sonrasında ise, bölünmeler başlayacak, kahramanlarının kişiliklerinin açıklanmasıyla sonuçta ortaya çıkan uç noktalar, çeşitli ayırımları sağlayacaktır. Rose ile Frank'in evlenmelerine karşı ilk direnme, Frank'in kırı Mary'den -Ina Balin- geliyor. Babasına karşı saplantı derecesinde bir tutkuyla bağlı Mary, Frank'i bırakmaktansa nişanlısıyla evlenmemeyi, yâni kendi bağımsızlığını seçmemeyi tercih ediyor. İkinci bir engel de Rose'un küçük oğlu Ralphie'dir. Oğlan, babasının ölümüne sebep olarak annesini görmektedir. İki çocuğun saplantıları, evlenmeyi bir süre için durduruyor. Ama sonuç, beklendiği gibidir. Engeller ortadan kaldırılıyor, saplantılar yeniliyor ve iki "dul" biribirlerine kavuşuyorlar.

Rejisör Martin Ritt, "The Black Orchid - Vahşi Çiçek"te konuya yaraşır bir sinema dili kullanıyor. Elinde Quinn ve Loren gibi iki iyi oyuncu vardır. Loren, şaşılacak bir ustalıkla Rose Bianco'yu bütün ayırımlarıyla vermesini biliyor. Quinn ise filmin tek güçlü oyuncusudur. Loren ile ikili sahnelerde karşısındaki oyuncunun oyun hakkına saygı duymaktadır.

"Vahşi Çiçek", Kazan'ın "İhtiras Tranvayı" ile başlayan, Mann'in "Döğme Gül"ü, Cukor'un "Vahşi Aşk"ı ve Lumet'nin "O Kadın"ı ile devam eden bir yeni zincirin halkalarındandır. Bu, Amerikan toplumunda bir türlü Amerikanlaşamamış, ulusal bağlarını, geleneklerini koparıp atamamış bir azınlığın, İtalyan asıllı yeni dünyalıların hikâyelerini anlatan bir türdür.

Martin Ritt, bu azınlıktan kişilerin serüvenlerini "Vahşi Çiçek"inde bütün ' davranışlarıyla derinine inerek Verememektedir. Sebebi de, herşeyden önce Amerikalı olmasındadır- Ne İtalyanları, ne de Yeni Dünyalı azınlıkları tanımaktadır. Bu, filmin bütününde kendini büsbütün belli eden bir unsurdur.

TASARRUF SAHİPLERİ İÇİN

MÜHİM BİR TARİH

Nisan

PAZAR	PAZARTESİ	SALI	ÇARŞAMBA	PERŞEMBE	CUMA	CUMARTESİ
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

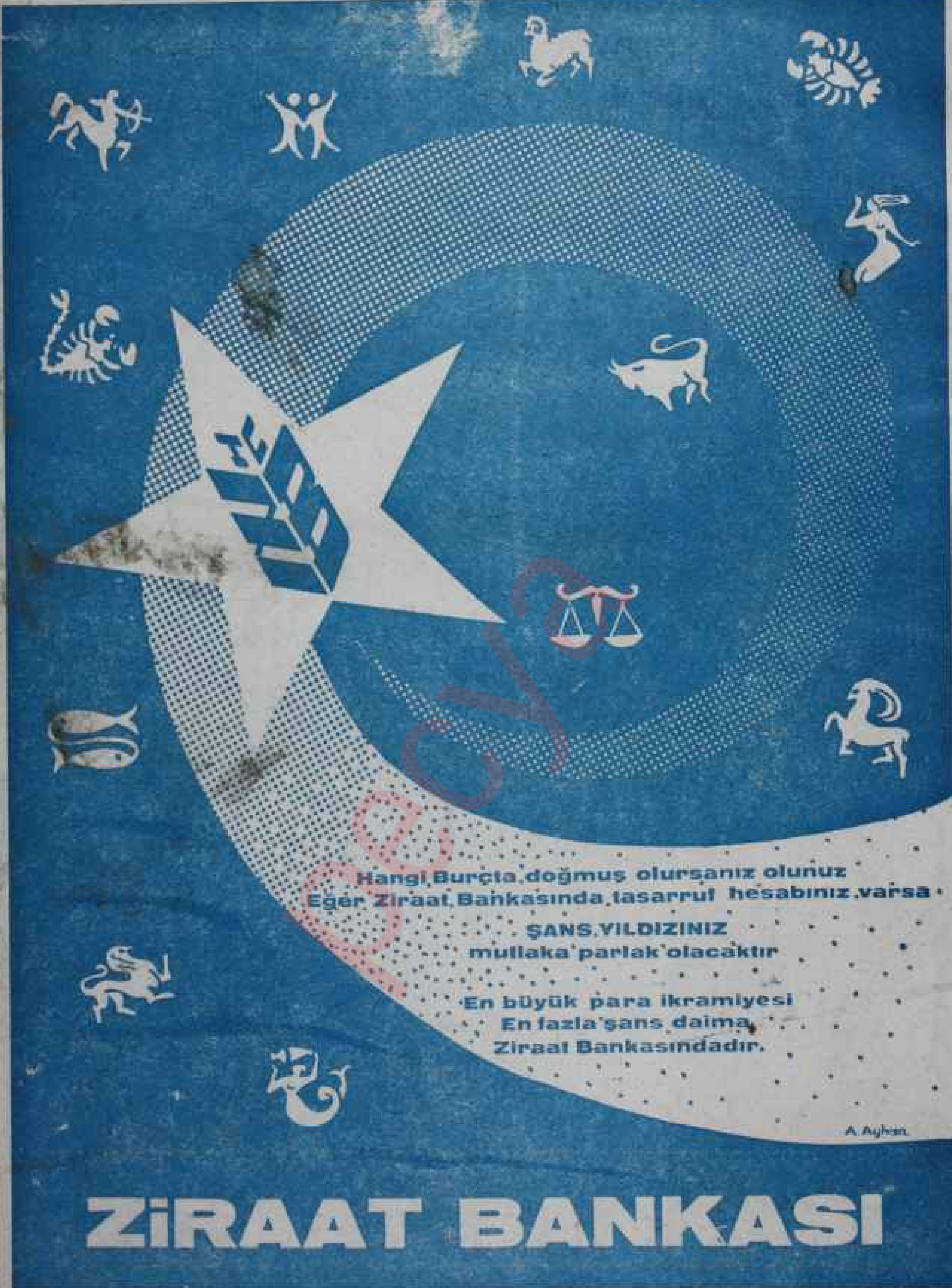
TÜRKİYE İŞ BANKASI

Senenin ikinci zengin çekilişine katılabilmek için tasarruflarınızı en geç **12 Nisan** akşamına kadar İş Bankasında toplayınız. Bu çekilişte 20 talihli 20 *Apartman Dairesi*, 2 talihli 100.000'er lira, 30 talihli 5.000'er lira, 200 talihli 1000'er lira ve 10.000 talihli çeşitli para ikramiyeleri kazanacaklardır.

12 Haziranda

2 MİLYON

en fazla ikramiye veren bankadır

Hangi Burçta doğmuş olursanız olunuz
Eğer Ziraat Bankasında tasarruf hesabınız varsa
ŞANS YILDIZINIZ
mutlaka parlak olacaktır
En büyük para ikramiyesi
En fazla şans daima
Ziraat Bankasındadır.
A. Ayhan
ZiRAAT BANKASI